ואורא ר' יוחנן לטעמיה. ולית והא מטמיה דר"ש קתני ור"ל
מי שהה דר' שמעון מטהר בתשה דקתני לדברי
המטהר בדם מטהר בתשה ור"ל דה"ש מלמיה דר"ל לדברי המטמא
בדם מטמא בתשה תשוב לתיה ומיירי כגון שיצא הולך והדם דרך
דופן ובקשי דלא קשי דולר הוא ורבי שמעון דמטהר בדם מטהר
בתשה דולר הוא וקשי סתור לדידה דמטמא מטהרי בתשה לכל לי לא ולד
הוא לף לרבי שמעון שמלה דלא בעינן שיצא דרך פרוזה לכ"ש ור'
יוחנן אמר דלף לרבנן מטהרי בתשה דבעינן שיצא דרך פרוזה לכ"ש
והשתא קתני קפיד ולחודא רבי יוחנן לטעמיה אע"ג דמטמיה לרבי שמעון
קתני דמדרבי שמעון נמטע לרבנן:

וסבר ר"ש דיה כטעלה והחיצה
וסי'. אע"ג דקרא בתשמשת לתיר סבר המקשה דמטמא מטמאה
לא היה שמאלה לי לא משום שהרגע פגלע לבים הסתון ואין לרבנן שמי
מקשה דאמאי לימריך קרא תיפוק ליה מיסה ויש לומר לף לרבי שמעון
לדרבי שמעון פריך ובי מקמי סלן בפולמה כלן בתשמשת אמי שמי פקיר
לף לרבנן ולימריך קרא לשמטמא אע"פ שנכנס הרגע מתחלה לבית
הסתון ולא יצא לבית הסתון דלי יצא תיפוק ליה משום פליטת הרגע
ואמאי לרבנן לא שמי לרבנן לא משום פליטת הרגע ועל אצא בית הסתון
ונפלע לסתון אבל כשעומד הרגע בתון במקומו ולא נפלע שם מתקשה
אמר לא שמטמא אלא משום מגעת **פולטת** תיפוק ליה דהא שמטמא:
הכי יודע דלקמי ליה
כשמבלה לשמשה הא כתיב ומתלה
עד הערב אלא משום דכתי לתפרך
מרבת דאתר כל שלבה לא מהני לה
עבילה ותם אתמר בלא הכי מלי
לתקשיי מרבת אקרא ויש לומר
דקרא איכא לאוקמי דאוגא איכי
בכרתא לי נמי כשקתה עלמה יפה
דאתפר לכבר הכיח שלא ישמיר כלום
דתנן בתמי' מקוואות (פ"ח מ"ד) כתשה
שמשקה אם ביפה וירדה ומבלה ולא
כבדה אם הכיח כאיו לא מבלה אבל
המתא אמאי דמטמי כלן בפולמה כלן
בתשמשת פריך מפיר לאי איתא דכבדה
הכיח אם כן תיפוק ליה דהאי פולמה:
מתחכרא

הוא לא קשיא כאן בטמשמשת כאן בפולטת פולטת תיפוק ליה דהא
שמשה בשטבלה לשמשה למימרא דמשמשת בטומאת ערב סגי לה
והא אמר רבא משמשת כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה שאי
אפשר לה שלא תפלוט הבא במאי עסקינן שהטבילוה בממה מבלל
דבי קאמר רבא דאולה איהי בכרעה וטבלה דילמא בהדי דקאולה שריתא
וכי

ודם דרך רחם. כשלשה ימי הקושי קודם לידה ואמור רבנן דדיבה
היא דלא מטהר לה ולד דלמו לידה היא ורבי שמעון מטהר (מ)לעומת
הומל דימי דיבה הן ודם קושי בימי דיבה דמטמא מהריה: שיצא ולד
ודם דרך דופן. ופלוגתא לאחריתי היא ולא מקושי קלי דרשא לירי
תורה אור כשיצא דם דרך רחם קודם לידה:

ודם דרך רחם ואורא ר' שמעון לטעמיה ורבנן
לטעמייהו מחקף לה רב יוסף חדא דהיינו
רישא ועוד משם מקום ולד משמע אלא אמר
רב יוסף "בגון שיצא ולד ודם דרך דופן
"ובמקור מקומו טמא כמיפלגי מר סבר "מקור
מקומו טמא ומ"ם מקור מקומו טהור אמר ר"ל
לדברי המטמא בדם מטמא באשה לדברי
המטהר בדם מטהר באשה ור' יוחנן אמר
אף לדברי המטמא בדם מטהר באשה ואורא
ר' יוחנן לטעמיה "דאמר רבי יוחנן משום ר"ש
בן יוחי מנין שאין אשה טמאה עד שיצא
מרוה דרך ערותה שנאמר "ואיש אשר ישכב
את אשה דוה וגלה את ערותה את מקורה
הערה "מלמד שאין אשה טמאה עד שיצא
מרוה דרך ערותה אמר ריש לקיש משם
רבי יהודה נשאה מקור שנעקר ונפל לארץ
טמאה שנאמר "יען השפך נדותיך ותגל
ערותך למאי אילימא לטומאת שבעה דם
אמר רחמנא ולא תחיכה אלא לטומאת ערב
אמר רבי יוחנן "מקור שהוציע כשרתי מיפי
מרגליות טמאה למאי אילימא לטומאת
שבעה חמשה דמים טמאין באשה ותו לא
'אלא לטומאת ערב 'והוקא תרתי אבל חדא
אימא מעלמא אתיא: וכל הנשים מטמאין
בבית החצון: הי ניהו בית החצון אמר
ריש לקיש כל שחינוקת ישבת ונראת א"ל
רבי יוחנן אותו מקום גלוי הוא אצל ש"ן אלא
אמר רבי יוחנן "עד בין השנים איבעיא להו
בין השנים כלפנים או כלחוץ ת"ש דתני רבי
וכאי עד בין השנים "בין השנים עצמן
כלפנים במתניתא תנא מקום דישה מאי
מקום דישה אמר רב יהודה מקום שהשמש
דשלחו רבנן "בשרה מלמד שטמטמאה בפנים
כחוץ ואין לי אלא נדה זבה מנין ת"ל וזבה
בשרה "פולטת שיז מנין ת"ל יהיה ור' שמעון
אומר דיה כבועלה מה בועלה אינו מטמא
עד שתצא טומאה לחוץ אף היא אינה
מטמאה עד שתצא טומאתה לחוץ וסבר
רבי שמעון דיה כבועלה והתניא "ורחצו
במים וטמאו עד הערב אמר ר' שמעון וכי
מה בא זה ללמדנו אם לענין נוגע בשבבת
זרע הרי כבר נאמר למטה או איש "אלא מפני
שטומאת בית הסתרים היא "וטומאת בית
הסתרים אינה מטמאה "אלא שגורת הכתוב
בגלמדו שמפרי לא עגע בשרה מבחוץ מקרי טמאה מפני מיפת תשמים והולך להשמיעו שטמאה דלי לא מטמאי לא הוה (ג)קיימא לן
מפני שהיא טומאת בית הסתרים ואינה מטמאה אלא מפני שגורת הכתוב הוא. אלמא לא אמרינן דיה כבועלה: בשמשת. גזרת
הכתוב ולא בפולמה: פולטת תיפוק ליה. דקתני ילתיה מוך טמאה היא דהא מטמא: בשטבלה לשמשה.
שמעון סבר דיה כבועלה: כל שלשה כו'. ומיון דכל שלשה אסורה משום משמשה דיה כבועלה הימי מטמאה לה לי לאחר שלשה אפי' יצא
מי שהורה הא שבבת זרע ומקרחת היא: הבא במאי עסקינן. הא דקתמר ר"ש דלהורה כבועלה לתשמשה שהטבילוה בממה דבולה
דכיון דלא חזי ממקומה אפשר לה בלא מגע: מבלל. הא דרבא כגון דאולה מיהי בכרעה ס"ל מלי לי אפשר שלא מפלטו כל
שלשה דמשמע עמלה תלוים הא נחקקת טהורה היא מפי דאיכא לאמר נמי דהאי דאולה ומפגיע בכרעה שריתיה לטולה קודם טבילה:
וכי

[שיל מ. ומ"ל]

גליון הש"ס

גמ' אלא לאבר לא אלא מטמא. עי' יבמות נד מיב מוריב בתוס':

מסורת יד.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דם וכו' ר"ל שמטר מעבר מעשבה: (ב) ר"ה מה בא ד"ה ר"ל אלא כדר"ל ולמיל מטמ בגדים ולא לאבר ומיל מטמ בגדים ולא לאבר ומיל מטמ בגדים ולא לאבר ומ

קדושה. הלכות איסורי ביאה פד

כב יכיצד [ס] בודקת עצמה לידע אם נרפאת או לא נרפאת [פ] מביאה שפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה ומכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה. ומכנסת בתוך השפופרת מכחול ומוך מונח על ראשו ודופקת אותו עד שיגיע המוך לצואר הרחם ומוציאה המוך. אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שהדם שהיא רואה בשעת תשמיש מן המקור. ואם לא נמצא על המוך כלום בידוע שהדם שרואה מרוחק הצדדין וטהורה היא ומותרת להנשא לאחרים כמו שביארנו בהלכות אישות:

פרק חמישי

א האשה יטתמאת באונס בין לנדה בין לזיבות. כיצד כנון שקפצה ממקום למקום. או ראתה בהמה או חיה או עוף מתעסקין זה עם זה וחמדה וראתה דם. וכן כל כיוצא בזה הואיל וראתה דם מכל מקום נטמאת וטמאה בכל שהוא אפילו ראתה דם טיפה כחרדל הרי זו כמי שזב ממנה דמים הרבה: **ב** יכל הנשים מתטמאות בבית החיצון. ואעפ שלא יצא הדם לחוץ אלא נעקר מן הרחם ולא שתת הואיל ויצא מבין השינים ה"ז טמאה ואע"פ שעדיין הדם בבשרה שנאמר דם יהיה זובה בבשרה. ועד היכן הוא בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת נמר ביאה. ובין השינים עצמו כלפנים: **ג** משל משלו חכמים באשה הרחם שנוצר בו הולד הוא הנקרא מקור. והוא שדם נדה וזבה יוצא ממנו וקוראין אותו חדר לפי שהוא לפני ולפנים. וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרחם: **ד** ובשעת נמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמכפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות. ולמעלה מן החדר ומן הפרוזדור בין חדר לפרוזדור הוא המקום שיש בו שתי ביצים של אשה. והשבילים שבהן מתבשלת שכבת זרע שלה מקום זה הוא הנקרא עליה. וכמו נקב פתוח מן העליה לגג הפרוזדור ונקב זה קוראין אותו לול. והאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת נמר ביאה: **ה** דם הבא מן החדר כולו טהור שהוא חוץ מדם טוהר שהתורה ודם קושי כמו שיתבאר. ודם העליה כולו טהור שהוא כמו דם מכה שבמעים או בכבד או בכליא וכיוצא בהן. ודם הנמצא בפרוזדור אם נמצא מן

כב כיצד בודקת עצמה וכו'. פ"ם רבינו מדופקת אותו עד מיצוי לצומר הרחם פשוט הוא מפני שאם לא יגיע למקום שהדם מרגיל לרחוץ בשעת תשמיש מן הצדדין הוא רגיל לבא ומה שלא נמצא על לחלח המכחול אפי' אם היה אב כמו הדמעה שלין כל הכתובות שוות לו אפי' שלא הכניסתו בכח שלין כל הכתובות שוות כדאיתא בגמרא. וי"ל דלא אמרינן לין כל הכתובות לו כל הכתובות שוות אלא לבקל ולא להמיר ואפשר שמעה מפוס דבוב נפיס לין דולות מחמת שפשפי כל דמלינא לעילמי בם לטיתרא אלא להגיעה אבלא הכתים אלינ בלין דאיכא רגלים לדבר אפרי נבדק ולא נמצא דם בולחה המכחול: • הטפלת

לגלא מחנכים ותיכמא לאחר עד כמה שהפרש טודקת את עצמה אבילה שהפרש ובחוכה מן המקור לאסורים בלא בדיקה ואע"פ שבדיקה אינה אלא מדברי סופרים מן הדין אינה אלא בדיקה אחת ומן הדין אינה אלא בדיקה אחת ומן הדין אינה אלא בדיקה אחת ומ

בדיעבד כמו שנתבאר אם אלה אומר בטח בלין בפק הנלע"ד
כתבתי • רבי יחיאל :

שאלה לג

שאלה לג חכיות של יין שנפרו משוקים העליונים
שסביב שוליו והיה היין עומד ומקלח
והסירו החכיות מהעגלה והעמידם על שולי הסביה ופתחם
כך עד שכל אומן גוי והקנה בחשוקים חדשים כברזשונם
והסברם והעמדם הכל היה ע"י קלת ישראלים וגוים יחד:
מה משפט היין בזה :

תשובה אם נגע הגוי בידו ביין אע"פ שלא היתה
כוונתו כי אם לשנות מלאכתו להליל את
החביות אי לאקנה לדידן אמין הגוים נקיים בטיב כיסוך
ה"ל מגע גוי שלא בכוונה מ"מ הא קיי"ל מגע גוי בגופו
שלא בכוונה אסור בשתיה ואף שלאפי ורוב גחוכים דמקילין
במגע גוי שלא בכוונה ע"י ד"ש בהא מודי וכדמוכח בפרק
ר"י בעובדא דההוא גוי דאייתי לולבא ואם אין ידוע אם נגע
הגוי בידו או ע"י דבר אחר נראה לקולא • וכדכתב המרדכי
בתשובת הר"י בר ברוך ז"ל ומיהו אפי' בגגב מתי יש להתפקק
שמא לא נגע ביין אלא מיד כשנגר הסכין את עוני עוביי
הסולים אלא הסכין ולא נגע בו בסכין כי היכי דחזינן
דמליכין לקולא בההוא דבוחא בפרק השוכר לאחרינן מגבא
דחביתא שקליתי אע"ג דהשתא ליתי' כו' • וכן המיר הר"ן
בתשובה בעובדא דההוא גוי שוטה וז"ל אחרא שרי אפילו
בשתיה ודאיכא מהבית דבריתא דכל שאינו יודע בטיב כיסוך
אליבן בכל מה דאפשר שכ"כ רש"י כו' ואע"פ דהכא הגוים
גדולים ואינם שוטים אלא הנוסטים כתבו דלפרש"י אא כ"מ
עכשיו דגם הגדולים אינם נקיים בטיב כיסוך וכ"כ הרא"ש
לשם דהתירא דאין גוים נקיים בטיב כיסוך בכולהו תלינן
לקולא • ותו דאלא הטור בשי' קי"ח בהיא דבריתא הכריע
דלא כפירש"י דאפילו בגוי גדול דיודע בטיב כיסוך תלינן
לקולא • וכדמוכח מתשובת רבינו שמואל שבמרדכי שבבאתי
בסמוך וכך הוא דעת כתוס' והרא"ש והרשב"א וכן פסק
בש"ע ואין לפקפק דהכרה מהעגלה והעמדה על שוליה
הסביה דומה להכיות שנסדקה לארכה דאם חבקה גוי ומכש
שלא יצא אמור בשמים דב' מקומות בדבר חדא דנסדקה
לארכה אלא דכיון דמזומנת ליפול הליה אילך ואליה אילך
דבחביות של חרס מיירי כדכתבו התוס' בד"ה מעשה לבינם
דף ס"ו וכ"כ המרדכי והר"ן דדוקא בשל חרס דהוי כאלו
טבע ביין והלכך אסור בשתיה אבל חביות שלנו של עץ שאם
מחוסקים בחשוקים אינו מזומן ליפול ואע"פ שהוא שותת
ומקלח דינו כחביות של חרס שנסדקה לארכה דמעשה לבינם
קשביר ומן דבהיא דנסדקה לארכה אינו אסור אא"כ דחבקה
גוי לבדה אבל היכי דבא ישראל מעורב עמו שרי וכל זה
שנתבאר בהגהות מיימוני שבביא הבי' מיתן קו"ד ע"ש רק
דמאה מדברין דדוקא כשהוא שותת או מקלח הוא דאסור
בשתיה כשנגע הגוי ביין בהילוך או בשתיפה בידיו משום דהוי
חיבור למה שבפנים אבל אם אינו אלא מטפטף אפילו נגע
ביין בידיו אינו חיבור והכי משמע (מיהו אין איסור זה
אלא למאי דקי"ל כילוק חיבור בדליכא הפסד מרובה וכל"ל
אפילו בכה"ג אי הוי הפסד מרובה כשאבאר לבנים הוי כתי
שרי בשתיה אבל כיון דליכא הפסד מרובה בהא פליגא ובהא
נחיבנא כיון שיש ספק אם נגע הגוי ביין בידיו בשתיתה אז
בקילוה כשהיה שותת ומקלח שרי אפילו בשתיה :
הק' יחיאל בלא"ש מ' שמואל זלה"ה :

הלכות נדה

7 ב זאת הסיב הרב מוהרר וייטוש מקרמקא להרב מוהרר וולק כ"ן
מלבוב

לך מ"ש מר בענין בדיקת הפופרת שלפי מה
שכתב הרמב"ם שאיתה הבדיקה ל"י
שמהא עד לאחר הרחם וכבר הרמב"ם כתב שהמקום שהבדיקה
הוא בפנים בלאחר הרחם והוא המקום הנקרא פריוריר
בלשון חכמים והאחר נכנס לשם בשעת תשמיש עד מקום
שהיכיים שהם בקלה שפנימי של הלאחר מלא החדר והשם
עלמה ולפי"ז יצטרך להיות הבדיקה ג"כ בחוקו הלאחר עד
שמוך לשיכיים שהם בקלה האחרון שם הלאחר בלך הפנימי
ופ"ז כתב מב"ם וזאת הבדיק' הוא קשה מאוד כי אותו הלאחר
הוא נכנס ברבה מאוד אפילו בדשם החילון ובדוחק גדול
תוכל להכנים האצבע שם ואיך תכנים שם הפופרת גם הי' ג
לריכה להכנים שם גם האצבע כדי לבנין אותו הפתח כיון
דאותו הפרוזדר והלאחר אינו קטנ בחון אלא חלי ואומר
בתוך הגוף ומתחלבר כמו שאומרת הנשים וקושיא זו יקשה
יותר בבדיקת הנשים בהפסקה טהרה לי' נקיים שהפקות
שהם אומרת שא"ל להכנים שם העד כ"כ בעומק ואפילו
המתקדקות אין עושין כן אלא הן תוכן דברי מב"ח •

והנה בא"ש מר בענין בדיקות הו' נקיים והפסקות
טהרה שאין הנשים עושין כן כבר קדמוך רבנן
בזה שבבר הדגים מהרא"י בזה וכתב דכיון דא"ש לנשים כולי
האי אין להחמיר עליהם ביותר וב"כ הב"י ע"ז וז"ל ודברים
אלו קשים בעיני שא"ש לאשה להכנים העד כ"כ בעומק ואם
תדחוק להכנימו כ"כ בעומק תתקלקל עלמה ע"י שיסרט
המקום בשנים ע"י בדיקה זו ויוליד דם כו' וזכורני כי
בעברותי ראיתי זקנות שפי' מגמגם על בדיקה זו לומר
שא"ש לעשות כו' עכ"ל • אך עיקר הקושיא הוא בתב
שסיים הב"י וכתב שלכל הפחות בדיקות ההפסקה ובדיקות
פ"ש מיתי הנשים הנקיים לריכה לעשות כן ולבדוק עד
מקום שהשתה דם שם כו' והנשים אומרים שאפילו המדקדקים
ובעלת הנפש אין עושות כן ושבות כאלא בעוניהם להכנים
האצבע עם העד לבד שנים מחתת גדל דוחק הפתיחה כו'
ולפי"ז איך יאמר ידי חובת הבדיקה להרמב"ם וטור ור"י ודברי
הב"י בפשטו הב"ל וכן בבדיקת הפופרת בפשה הרואה דם
מחתת תשמיש איך יוכלין אליבא דכ"ש ע"כ תוכן דברי המחבר
והנה הב"ל בענין בדיקת הפשה הרואה בשעת תשמיש
ע"י הפופרת בודאי הוא לריך להיות עד מקום
שהשתה דם כיון דאנן תופשין שמא מחמת פגיעת הבמ"ז
בלאחר הרחם אלא הדם ולפי"ז אנו לריכים ג"כ שהמכחול
יכנס עד שם וכמ"ש הב"י אך כיון שאותה הבדיקה הוא
לעיתים רחוקים ופ"י המילדות הבקיאות לא יקשה לאשה
לעשותה כ"כ בשופן זה להכנים המכחול עד שם דכיון
דאותה הבדיקה היא בעתות ע"י הנשים המילדות והפקחות
והמה בקיאות בזה ויודעות להכנים המכחול שם כי זהו
אומנתן למשמש שם לעת הלורך לצורך רפואה אז מיזה דבר
ובודאי לא יקשה עליהם מלעשות כן פ"א ע"י הכנסות
הפופרת ולא דבר רחוק הוא להם כמו שאומרו' המילדות שזה
אינו רחוק בעיניהן כלל ואף אם הי' קשה קלתו אין לחוש לזה
כיון שהוא אינו חדיר והוא לטובתה בודאי נקל לה לסבול
הנאר אז הדחק והקושי לצורך הרפואה גם כי לפי דבריהם
אין אותו הפה סתום כ"כ כמ"ש מתכ"ש כי אם בשעת עיבור
כמ"ש הרמב"ם ואפילו בשעת העיבור אפשר דאין נפתח אלא
הרלים הפנימי של לד האם כמשמעות דברי הרמב"ם בפ"ה
שכתב וז"ל והוא המקום האחרון שמתקבץ ראשו בשע' העיבור
כדי שלא יפול הולד משם מדכתב שמתקבץ ראשו בשעת
העיבור אמנם אפילו כל הלאחר נפתח אלא רק החלד ויותר
מסתבר לומר שהוא רק הפנימי שם מקום הביכיים שכתב
הרמב"ם ולפי הסברא הפשוטה והבידוק הוא ע"י לותם
הביכיים אבל הדחק החילון שבלד הפתח אינו נפתח אינו
כלל

כלל אמילו בשעת הפיזור וכמו שאמרו הכשים הנקחו׳ שאותו
רמס ל לד חיטוי הגוף הצה הוא פשוט תמיד ולפי״ז אפשר
שגם בבדיקות ז׳ נקיים אפשר לאיזה עד שם כי מומרים קלת
סכשים כי נשאר שהשם האמת המשם ומנגלם שמרבין עלמה כמו
שדרך המיטוקם לתרגין פלאתם בשעה שנלרכו לשכבים מז
מותו המקום של זה שפרוחדר אלו ותומר גר כשתה החילון
לגר הגוף והוא שתוה קלת נשגין מיכולה לבכבים המלבש שם
לכל הפחות נר״ב קלת ומל כן אפשר ג״כ לבכבים עד
הבדיקה שם ולבדוק מו לאמל שיוד לשתה ולף אבר שתשמש
מיט נכבם לשם כי אם שמקלת כמ״ש הרמב״ם שמיטו מגיע
עד ראשו שמבשרים אלא רחוק ממנו כי׳ וכמ״ש בגמרא עד
בין השיניים ובין השיניים שלאתם כלפים ולפי מה שהגידו
המילחה לי כל אורך מותו הלוותר מיכו אלא באורך מלי
אלבע מו ברחב ב׳ אלבעות ומ״כ לפי השבראה אין אבר
הנשמש מגיע אלא ברחב מלי אלבע מו אלבע מו שתוה מו
יותר ולפי דברי הכשים הללו שאומרים שראש החילון הוא
שתוה קלת ברחבו כשהאדם רוצלת ואשבר להם לבדוק שם
מ״כ יכולין לאמת יד כל הבדיקות הללו שביד • אך כיון
שמליש לראשונים לב״ו ומהראל״ו שבשבו בשם זקנים וזקנות
שזו הבדיקה הוא קשה ורחוק ואלא שהגו רוב הנשים כמעט
כולם בשאם הבדיקה ואין יודעת מזו הבדיקה כלל ואמילו
המדקדקים כמו שהשיר מהרא״ל וב״י בשם אבו רוחים שזו
הבדיקה הוא קשה ומוכרחים לומר לפי דעת אותן הנשים
שאומרת שאותו הפה הוא שתוה מ״מ כ״ל שמיט אשתוה רק
הפה אבל משם ואילך שלותר הוא רחוק והבדיקה צריך להיות
גם באותו לומר בזה צריך עיון לייבב מהגון • וגם מה
שאשתם מ״כ על הטוטקים שלא בילדו דבריהם לפרש לבדריכם
בדיקה זו ולא הי׳ לחם לקבר במקום אצריך לבאדון ולפרש
דבריהם ודאי בזה כ״ש • ויש לנו לדקדק ולייבב דברי
הטוטקים ולייבב מנהג הכשים הראשונים והאחרונים ולתלא
להם סתך וסבר לומר שיש להם על מי שיסמוכו ועשה
אשגם מלקי ואומר הכ״ל לשבב״ד :

ואומר לף כי לפי הנראה מדעת הרמב״ם בפ״ה ובפירוש
המשנה שהוא שונר שאותו מקום הקבר כיולא מן
הרחם שהוא הפה שם ילדים כולך ונראשו הוא מחקבר והולך
כמו לומר ויש לו שם לבד חיטוי הגוף וזהו לומר הרחם שב׳
הרמב״ם שנקרא פרוחדר בלשון חכמים לפי הנראה אחר
הענין יש לנו לפרש שלין זה פרוחדר שאמרו שכמים והוא
לשמ״ם מ״כ בשם שבשי׳ הפקחות והמילדות בשבר״ים שאומר
שראשו שאותו הפרוחדר הוא כחתם ואיכה פותחת כמשה לגמרי
כ״ש בשעת הלידה כו׳ ושמיתו הוא ע״י שעשוי קמטים
קמטים דוגמת שיני שבראשתא ופ״י כן קשה שלינו לבכבים עד
הבדיקה עד שם שב״ל מ״כ לפי״ו לא יקשה שלינו לפרש דברי
המשנה והגמרא בפירוש אחר ולומר דמ״ש שפרק יולא דומן
כל הנשים מטמאות בנשים החלון ולקמר בגמרא מי ניהו בית
החילון ואמר ר׳ יוחנן עד בין השיניים ואבי ר׳ אבא ושיניים
אלאו כלפים ופירש״י בין השיניים יש בתוך הרחם אלאולי
בתר כו׳ ולכל לומר שפיר שסוגפר הוא אל אותן השיניים
שלבד החוץ ולא על אותן השיניים שבראש שבעמי כמשמעות
דברי הרמב״ם קלא ומ״כ כיון שאמרו ובין השיניים כלפים
מ״כ לא מקרי בית החילון אלא אותו מקום הארוך שמלבד
החוץ עד שאו הפה שיולא מן אלאר הרחם שפלוי ושומר
בתוך הרחם ואותו מקום הוא הנקרא פרוחדר ושם הוא בית
החלון שמסתלק בו ומ״כ מ״ל בדיקה אלא עד שם עד אותו
הפה היולא מן אותו המתי וידוע דעד שם בודקים כל הנשים
בלי דוחק וקושי כלל כידוע • ומ״ש אח״כ בהחיבתא אבל
מקום דיבה ואמר רב יהודה מקום שבשתם רש ולפי משמעות
דברי הרמב״ם דמשמע דאבר הרחמש בכבם לפרש אאותו

רמס בחילון שכוא אם כלומר ובמתי הקבר דמשמע דבים
בחילון הוא בתוך אותו מתי הקבר ובודאי לא יחלקו בזה
המפרשים אם כרמב״ם נעבין מקום שבבשם אחר היכן הוא
דודאי אלא יחלקו במלילות מה שאפשר לאמר אלו בשיון
מ״מ לא יקבה על המפרשים מזה כלל • תרא דאיכא לאיתר
מה שאמרו בתחיבתא אבל מקום דיבה הוא חולק על לוקומתא
דר׳ יוחנן וא״ל דבית החילון הוא לפנים מזה ולפי״ז אפשר
דלאותן המפרשים דסחאתו דברי הם ולא פירשו לבאריך בדיקה
עד מקום שבשתם דם דשאם לפסוק כלוקומתא דר׳ יוחנן
דא״ל כיון דשקלו ותרו בני הישיבה ומיבעיא להו אליבי׳ בין
השיניים כלפנים או כלתן מתמא להו שכך הלכה : ועוד
ראה דלא יחלקו הני תרי ליתא אהדדי כלל דאף לשון אחרון
שבגמרא דאמר מקום דיבה כו׳ ג״כ כוונתו עד אותו המקום
עד בין השיניים החיצונים הללו וכתו שפשבשו בחיקומתא
דר׳ יוחנן ומ״ש הרמב״ם דאבר נכנס בפנים ביאתו המקום
מ״מ אפשר לומר דלא נקרא בית החלון שם דבמדקדק בלשון
הרמב״ם שכתב וא״ל ובכעת גמר ביאה בלבר נכנס בפרוחדר
כו׳ יראה שלא כתב הרמב״ם באבר בתשמש דם שם עד אותו
מקו׳ הפנימי רק שבשתם גמר ביאה הוא נכנס לשם ובתחיבתא
לא קאמר אלא מקום דיבה • וכן רב יהודא מפרש מקום
שבשתם דם שם פרי שדקדקו בלשונם שמיד לומר לשון דיבה
ולא אמרו מקום שבשתם טוגש משמע דלא מקרי בית החילון
אלא מקום דיבה השתם כל שאם בתשמיש ולא מקום נגיעת
הזשתם בלבד נגמר ביאה דוקא ולפי״ז לא יחלקו המפרשים עם
הרמב״ם במלילות זה הענין במקו׳ הכנסת אבר דכולהו ס״ל
שמקום דיבה הוא המקום שחוץ לפה הרחם המלוי ושומר
כל״ל ושם הוא נקרא בית החלון ולא מה שבוא בלאר היולא
מן הרחם מ״כ כיון שבית החילון הוא בחלל הרחם שחוץ
לגאר הרחם ולפה הלאר כל״ל מ״כ שם הוא המקום הנומשם
לפי״ז גם הבדיקה שיש אלא לבם ושם אין המקום לחוק ונקל
סוא לבדוק שם : ולפי״ז אין שם באמר דמ״ש ר׳ יוחנן עד
בין השיניים הוא כפירוש הראשון ור״ל עד אותן השיניים
הקטנים בראש הלאר שמבפנים היולא מן הרחם ואותן
שלאולי בבר שמלא הארץ לא יקראו בשם שיים מ״מ כשאר
לנו מדיין מקום ובבד למשהג הנשים • והמפרשים שבחתו
דבריהם ולומר לפיכך דם״ל בחיקומתא בתרייתא דנמחיבתא
אבל מקום בבשתם דם והוא חולקת על הקומתא דר׳ יוחנן
וס״ל דוקא מקום הדיבה דהיינו אלא הרחם של לד החילון
עד אותו פה לומר השם הוא מקרי בית החילון ולא מה
שלפנים מן הפה אוך לומר הרחם וס״ל דבלבה בחיקומתא
בתרייתא שבאלמוד כיון דבר יהודא שהוא בחראי מפרש אותה
בדייתא וכ״ש דבוכל לומר דמתרייהו לקומתא ס״ל שכי כתו
שפרשתי • וראיה שזה הפירוש שוכרח מתה שקראו אותו
המשנה בית החילון משמע שהוא אלא חיטוי הגוף ואם הוא
אותו המקום שהוא בשר אותן שלאר היולא מן שם לפנים
מן אותו הפה כפירוש הראשון לאיה קרא אותו בית החילון
הלא אותו המקום אינו אלא המון כלל אלא הוא רחוק מן
חיטוי הגוף בשאר אלבע ויותר כאשר אומרים המילדות וגם
שהוא שהוס תמיד מ״כ הוא לפני ולפנים ואיך יקרא אותו בית
החילון ולכל הפחות היה לשם לקראותו בית האמצעי ולא בית
החילון הרי אתה רואה שבתחלה קאמר הגמרא מי ניהו בית
החלון פי׳ ר״ל כל שהיינוקות יושבות ונראות אבוש דלהון
בית החילון מהמפותו כך הוא שהוא הבית היותר קרוב אלא
אחון רק שהקשה לו ר״ יוחנן ואמר אותו מקום צאי הוא אלא
מרן ופרש״י ואין זה נקרא בבשרה ומ״כ הולך לומר עד בין
השיניים שהמשמ דכלומה שלו אל לתלא מקום חיטוי יותר
ויהא נקרא בבשרה הוא מקרי בית החילון רק אלא יהא נאי
אלל המרן בשאון שיהא נקרא בבשרה שפיר ויודעת שאותו
בחלל

החלל שהוא מלא הרוח שהוא כותלי והפתי הרוח עד מותו הפה של לומר הרוח החלי ושומר בתוך הגוף הוא מיון גלוי מלא הארץ מפיו כרמא מפיו כרמתיוקא יושבין ומקרי שם מפיר בבפרה שהוא בפנים מתם ויש שם חדר לפנים מחדל וחורין וסדקים הרבה מאוד כמאר מומרת הכשים ובודאי כל מה שטבל לפרש לקרב מחלוקתן של ר"ל ור"י יש לנו לקרא ולא לעשות פלוגתות רחוקות והוליא מהמשות לשון התשבה שקראו בית החילון מתחתיו ולפי"ז מה שטיטו בפרק כל היד מחל מחלו חכמים בשבה הלדר והפרוזדר ומעליה ואמרו בגמרא הפדר מבפנים והפרוזדר מבחוץ • ועליה בעיה על שפיהם לריך לפרש שהמקום שקורין לותו אם שנו לירת הולר עם הלומר היולא מתנו ופה מחילון שלו הכל נקרא בשם חדר שהכל בריאה אחת ומתי אמר רק שהוא מתקלר ברולאו קלא על הפה שבמקום הקלר הכל בשם חדר מ' יקרא שלין שום דבר חלק ביסיסם והפרוזדר הוא החלל מה שהוא מן אותו הפה דהייט כל אותו מקום שהוא מן הפה על שפה בית הרחם הוא נקרא פרוזדר • וכן הוא משמעות לשון רש"י ז"ל פרוזדר לפנים וכותלי הרחם לתוך בתחלת בפרוזדר כמו שם יולאין אב"ל • וזה מבואר שהוא סובר דומה כפירושו זה דלפי' המחר מין מכוון בת"ם שכותלי הרחם לתוכה בתחלת פרוזדר וכ' דהא לפי אותו פי' שהפרוזדר הוא בתוך הלומר של רחם איך שייך לומר עליו שכותלי רחם לתוכה בתחלת פרוזדר וק"ל : ויש לי עוד הכרח לזה הפירוש לפי הבלת"ד בת"ם ועליה בעיה על שפיהם ולול פתוח בין עלי' לפרוזדר פרש"י דמי עלייה בתין לפרוזדר דרך הלול וכ"כ הרמב"ם וז"ל כמו נקב פתוח מן העלייה לגג הפרוזדר ונקב זה קורין אותו לול אב"ל ואם כפי' הראשון וכמשמעות דעת הרמב"ם קלת שאותו לומר הרחם הוא מקום המעי המתקלר ולא מן הבשם כמו לומר הוא הנקרא פרוזדר ביה קדבר תמוה מאוד איך ככם הדם מן העלייה דרך הלול לבשם דהא אותו המעי מתוס מכל לד ואות כמו קבה חבל ומתוס מכל לד ומין שם בא אוס נקב ולא לול ולא שום גידין ושורקין שיל ז הדם מהן לאותו חלל רק הפה שבראשו ומ"כ בחיוה מקום הדם ככם דרך הלול לפרוזדר אם לא דרך הפה היולא מן הלומר ומין זה בתשמעות הבלבה והרמב"ם וכן בתה שבירש"י אח"כ מן הלול ולאחר שפיקו טמא כו' • ובאב"ג דאיכא לאחוקי בדם עלייה דאי מחדר אחי לא הוי אויל בפרוזדר עד מן הלול ולאחר והני נפיק לי' ונחית דרך ילאים מתח הפרוזדר כו' שכ"ל רש"י ואם הלול הוא לתבלה בתוך אותו המעי הקלר איך הוי יולא ויורד דרך ילאת שתח לפרוזדר בלי שילר דרך מקום הלול דהא שם בלותו המעי אין שם מקום לבלא אלא בדרך הא' שהוא שם אותו הלומר אב"ל שהלול הוא חוץ לאותו המעי בתקום האחוך שמן אותו הפה עד חוץ לגוף ובעלייה הוא לתבלה בגובה הגוף שלזה בי' הכל מבואר ומבואה יותר בכל דבר ות"ם ברמב"ם שהעלי' הוא לתבלה מן האחר ומן הפרוזדר בין חדר לפרוזדר הוא המקום שיש בו ב' בלים כו' מקום זה נקרא עליה וכמו נקב שחוא מן העלי' לגג פרוזדר כו' כ"ל לפי פירושיו שאותו הלול היולא לדר חוץ לשה לומר הפס ומשם הדם יורד לפרוזדר שהוא חוץ אותו החלל שמלא הפה ולחוץ ולא לפי מה שרשי' ביאור בשמר הנישות שמלייר מקום מתוספת הדומה לג' קרנים לתבלה בין הבשם והלומר לפי דברי הרמב"ם שכתב שזה הוא הנקרא עלי' א"כ אי כ"ל שהעלי' והלול הם שם בפנים לתבלה מקום שהשם מתחיל לבתקר אשר לומר ולאחרשם הוא מקום שעלי' מ"ת הלול הוא יולא לגד חוץ ויורד ואשר דהגידים והעורקים יולאים לגד חוץ על אותו מקום הפרוזדר שפירשו לתבלה ואותם הגידים והעורקים הם נקראים לול שהיא הדם מן העלי' לפרוזדר דרך שם ובלא"ה

אחה כ"ל כן דלא לפי מתשבו' דברי הרמב"ם שהפרוזדר הוא לומר הרחם שבפנים מ"מ יקשה כיון שלפי ביור זה העלי' הוא לתבלה בין הרחם והלומר א"כ לפ"ז גם הלול יהי' שם הרחם הפנימי של אותה הלומר ולפי מ"ש אחרי כן שהאבר ככם לפנים מן הלול ע"כ לומר שהלול הוא לגד חדש הלומר אחתו הלומר אע"כ לומר גם לפי דעתו זו שפ"י השורקים והגידים הן יולאים והולכים ובאים לגד החוץ ומשם יולא הדם לפרוזדר בגד החוץ והאבר ככם לפני' מן אותו המקום וא"כ גם לפי פירושיו לא יקשה כלל מלומר כן וכן משמעות הביור ההוא שהלול הוא שורקים היולאים הרואים שם שהם יולאין והולכין לגד חוץ והולכין בהלבסון וכן הסכים זה רופא שבקי בחכמת הניתוח שזה החלל הוא הנקרא פרוזדר ולא אותו הלומר של הבשם כמו שפירשו • אלא שמשמעות דברי הרמב"ם משמע קלת שמפרש כפי' הראשון מ"מ יבא לנו מזה דאפשר לומר דזה הפירוש אינו מוכרח ואפשר דשאר המפרשים לא ס"ל כן • ובזה יהי' מיושב מה שמתמה דבריהם ולא נימרו מקום הבדיקה הקוב' הלזה ולא כתבו רק לבדוק במקום חורין וסדקים ומקום חורין וסדקים הוא אותו חלל המרוך שהוא הפרוזדר לפי פירושיו והוא מקום הלדדי' בין שם חורין וסדקים ולא אותו הפה של הלומר הרחם התלו' ושומר בשתוק הגוף. אחת משמע אותו הפה יהא ככלל בשם חורין וסדקים כלל • ורחה אלא שדברי הרמב"ם משמעתו לכאורה כפי' הראשון שהוא מפרש הפרוזדר הוא אותו הלומר שיולא מן הבשם החלו' ושומר בתוך הגוף מכל מקום הפנים בדבריו אפשר לפרש ג"כ בלומן זה ולומר הרחם שכתב הרמב"ם אפשר ג"כ הוא שבוונתו על אותו המקום שפירשתי ולפי"ז אין שום לריכים לחילוקים שחלקו לתבלה בין מקום דיוק ונמר ביאה לפ"ז ג"כ לפת"ם הרמב"ם שבשתם גמר ביאה האבר ככם בפ' וזרע ואינו מגיע עד רחמו שמבפנים א"כ אי"ל הבשים לבדוק שפ' עד אותו הפה של לומר הרחם הזה ר"ל ומהגם שולה בהוגן ובהלבר ובדת וביחר שתת וביחר עז ובכל יפוי כח • וכיון שיש לבם אחר מן החלמוד ואפשר לפרש כן וודאי אין לנו להורות להם להכריחם לבדיק' זו הקבה בעיניהם כפי הנזכר לתבלה שאפשר שיתקלקלו ע"י אותה הבדיקה ויבא דם מחמת קושי בדיקה כמ"ש הגדולים הללו ואפשר שלזה כיון מהרש"ל במ"ש הנה להם לישראל כו' אין פירושו שר"ל דמטהר שיהיו טובגין אלא ר"ל שם אינן בנולים הם בני בנים ומנהג אבותיהם בידיהם וכגון דא אמרינן בכל מקום שהלבה חפפא בידך לא תלה איך הלבה כוהג פוק הזי מה פתא דבר בפרט שהבדיקה הזאת היא קבה ותחוקה והיא קרוב לימנת ובודאי אלא איסון ובנון דבר שאין רוב הלבור יכולין לעמוד בה והחודים אמרם דרכיה דרכי נעם וכו' ומכ"מ שאם הי' בנאתם על בדיקה זו שהיא קבה בעיניהם הי' לשם לפרש ולא לשנות הדבר במקום שלריך ביאור הלאחר ושטוסקים כולם כבלע"ל והי' זה שלום • אור אחתו תשלם המכונה וחיפוש בלא"ה מו' שמואל הלא"ה

ירושלם : ל

תשובה ע"ז מהגאון מוהרר יואל בעל ב"ח

לה תשובה

תחלה בלתי לדון לפני מעכ"ח על מ"ש דלומר הרחם אינו הפרוזדר שהזכיר במשנה פרק כל היד דהפרוזדר הוא חלל הרחם של לד החילון חוץ לומר הרחם אינה דמיא דאינה פרק יולא דופן ומיימי לא הריף והכמ"ם בפרק ר"ל דמילה הביא בגלא דאמא לקמי' דדבא מ"ל מהו לחיתכל בשבתא מ"ל אינה לי מזה גופי' דשבבא היכי הוי מ"ל בשבתי ולד לוקח אפנים דמעלי שבתא ולא אחילר עד שבת מ"ל הוליא דאמו חוץ לפרוזדר הוא דמ' כלומר שאלוי כן לא הי' לוקח דכל זמן שהוא בתוך אמו אינו מתום מלאה דפרוזדר הוא לומר הרחם

ברלאם

כאמנם כי דברי הרמב"ם עומדים לנגדי קלת, שכולו דקדק ושיבר לשון הש"ס וכ' פ"ד מה' איסורי ביאה הלי י"ט קנאה במקום בדקה, וידוע כי הקטנה הוא רק נפה הרחם משקופו של שמש כמבואר בש"ס י"ב ע"ח, ואי בדלא ארגשה אין ס"ד לעמאות משום נדה כלל הא לא ארגשה, ולא שייך לומר איסור הרגשת עד הוה כיון שלא הכניסה הבד לפנים, אע"כ בדארגשה. ובספר נב"י סי' מ"ו דף נ"ז [ד"ה וכנה פשפשתי] שם הבאה לפרש דברי הרמב"ם דכל הבעלה סגי בקטנה והייטו בדיקה דש"ס, יע"ש כי דבריו מתוק לחיך, אע"כ ליתא לכל"ל לכאורה. מ"מ כ"ל ראיותי מגמ' ונגוה, ומשום קו' לא הדרגא בי, כי כל קושיא יש לה תירוץ:

אמנם גדר הרגשה הייתי מקיל דוקא כשהרגישה פתיחת פה המקור ממש, כשמעות לשון של הר"ד [שם] אשה שהרגישה שנפתח מקורה, גם כי ידעתי כי נחלקו בה אחרונים בחשו' שב יעקב [ח"א סי' נ"ע] עם מה"ר מהרשש"ל זצ"ל, מ"מ לא נתתי עדיין לבי לחור ולחקור אחר מולא הדבר, כי הורלתי כנ"ל כי המלאה הדשה בעיני כל ודי לי להחמיר בפתיחת פי המקור ממש ולא בהרגשה קלה זיבת דבר לח, אך להיותי עתה קובע להלכה דין כנ"ל דבדיקה עד שאינו בדוק בהרגשה ממלה אפי' בפחות מהגרים, ודין זה הוא מעשים בכל יום ויום, אמרתי אני עם לבי לבקש ולחור מולא הדין ושרשו. והנה הגאון שב יעקב מייתי ראי' דבעינן דוקא הרגשת פתיחת פה"מ, דאש"ד זיבת דבר לח, אע"כ ר"פ הרואה כתם דקאמר הש"ס אי דארגשה וכו' אי דלא ארגשה כו' ומסיק איתא הרגשת מי רגלים היא, והשתא מאי קושיא פשיטא דארגשה זיבת דבר לח שהרי הטילה מי רגלים. וכן מלשון הרמב"ם [כ' איסו"ב פ"ב הי"ז] שכ' לדבריו גבי הך דהשתיה שהדשתא כל גופה, ולכאורה ראי' ברורה היא זו. ומה"ר דמה שם דרמב"ם לרבותא נקיט אפי' הרגישה הרגשה גמורה נמי תליא לקולא, וש"ם נמי הכי קאמר אי דארגשה הרגשה גמורה יושבת אמאי טהורה יע"ש. והבריו נפלאו ממני לא אוכל להולמם דעכ"פ מה יענה אאיתך אי דלא ארגשה שומדת אמאי טמאה, הא עכ"פ ארגשה זיבת דבר לח ב). ולריכים לפרש דבריו דס"ל להש"ס חזקה אלימתא היא דאין דרך דם לצאת עם מי רגלים משום דנשתה שנפתחה הבלעותיה נסתם המקור:

ונסברא זו יש לייסד שיטת הרמב"ם וסיעתו, דפסק [שם] הא דר' יוסי דשומדת טהורה ופסקו [שם פ"ד הי"ע] הרבי דעד שאינו בדוק, ואלו הש"ס דמה י"ד ע"ב קאמר רבי הר"מ ור"י לעצמו מיהר, ומחק ה"ה [שם], וגם בתה"ל [שער ד'] הזכיר זה, ודברי מהרי"ל בחפלרת ישראל [סי' ק"ל סקי"מ] לא הבנתי בה. ולפי כנ"ל ר"ל כיון שהו חזקה גמורה א"ה מ"ל לר"ז הה חליא בה, דלמא ע"כ לא מיהר ר"י אלא במי רגלים דחזקה אלימתא היא, משא"כ בעד שאינו בדוק דסתם אשה בחזקת רואה היא, לא מבעיא בתן לה וסת דס"ל לברמב"ם [שם הע"ז] דלרתב"ה דספ"ק דנדה [י"ב ע"ב] לריכה בדיקה בכל פעם, אלא אפי' בים לה וסת נמי הא קיי"ל וסתות לאו דאורייתא ואין כאן חזקה מה"ת לעבר, ומשו"ה אפי' בים לה וסת נמי הלטעות מיבת בודקות לפני חשמים לבעלה לברמב"ם, ויעויין מ"ש כ"מ

ב) וכ"כ לעיל סי' קס"ה ד"ה אך מה.

ג) וכ"כ בחי' נדה י"ד ע"ב ד"ה וכשטיהר.

פ"ה מהלי שגגות הלי ו"ו, א"כ אין לה חזקה כלל, ואפשר דבכה"ג אפי' ר' יוסי מודה, ומה"ל לר"ז להשוות פלוגתייהו אהדדי. וע"כ נ"ל ר"ז לעמיה אזיל דס"ל כל לבעלה לא בעי בדיקה דלבו טוקפו ופורש כמבואר לעיל י"ב ע"א, וס"ל נמי וסתות דאורייתא ע"ז ע"א מדאמר דכ"ע וסתות דאורייתא יע"ש, לכן לדידי' שפיר תליין בהדדי מאן דמטהר בשומדת מטהר נמי בעד שאינו בדוק. אע"ג דאכתי איכא למימר בשומדת איכא תרי חזקה להתיר, חדא חזקה עהרה דאשה לר"ז כנ"ל ואידך חזקה דמקור נסתם כנ"ל, משא"כ בסתם אשה. ז"א כבר למדנו הרב פני יהושע ז"ל בחי' לעיתין כ"מ ע"א [סד"ה אא"ל הרומה] דכך לי חד חזקה כמו תרי בדאורייתא כל שאין חזקה מגדתו, וא"כ לר"ז א"ש. אבל לפי מה דקיי"ל וסתות לאו דאורייתא נמצא אין שום חזקת עהרה להאשה כיון דמגופה קחינא, ויעיין מ"ש תוס' נדה י"ח ע"ב ד"ה למעוטי, א"כ שפיר יש להקשות בקו' הנ"ל, וא"ש פסק הרמב"ם וסיעתו ג):

מ"מ מבואר מדבריו הא"ו דחזקה גמורה היא דאין דרך דם לבוא עם מי רגלים, לכן י"ל שפיר פריך אי דלא ארגשה הרגשה גמורה אמאי טמאה הא חזקה דאיתו רואה דם עם מ"ר, והולרך לשנויי דבשומדת ליכא הך חזקה לר"מ משום דהדר מ"ר למקור. כנ"ל לדעת מה"ה הנ"ל ד):

ולכאורה היה נלע"ד להביא ראיה דבעינן דוקא פתיחת פה"מ, מדאמרינן שם ג' ע"א יבמה נמי אגב לערה מחערה, ודוחק גדול הוא דנימא מלערה חיבת דבר לח במעט דם שאינו בא בשפע דמחערה משיחתא. ודוחק לומר אה"נ אבל כיון דעכ"פ בשופעת מחערה מהיבה וממילא לא מטמאה מעל"ע אפי' במעט דם משום לא פלג, וכמ"ש תוס' שם ד"ה מרגשת בעצמה וכו'. זהו מבואר הדוחק, גם כי הל"ל לתוס' להביאה כמ"ש תוספות אשרבתא פרקיד והדומה, אע"כ דפשיטא להו חבו לא הוה הרגשה כלל אלא כשנפתח מקורה. וכן מורה לשון תוס' שם שכ' כשנעקר דם מן המקור. וידמאי שיש לפקפק ולומר דשמאי על הרוב ידבר ומ"מ זיבת דבר לח נמי מיקרי הרגשה, אבל כל זה דוחק, ומי יכניסנו לזה כשלא נמצא בהרגשונים בהדיא כן, אדרבה מלשון הרמב"ם הנ"ל שהביא שב יעקב ומלשון תה"ד שכתבתי משמע להדיא דהרגשה היא פתיחת פה"מ:

עוד יש להביא ראיה מלשון תוס' ד' ע"א ד"ה והא אשה מטהרת היא, שכ' להדיא שהמקור סתום וכו' לה להרגיש בשנפתח. אע"ג דמסקינן דאע"ה מטמא ב"ה אע"ג דלא הרגשה פתיחת פה"מ, הייטו לאו משום דלא בעי פתיחת פה"מ, אלא משום דס"ל לב"ה אימר ארגשה ולאו אדעתה דסבורה הרגשת מ"ר היא, דבאמת בשמלטרת ע"י מ"ר הוא קרוב למקום פה"מ, שלא הבלעותיה המונח על המקור מגיע עד כנגד פתח החדר, ביהוא למתחיל קלא בניחוח ומבואר בלשוני ספריהם. מכל זה משמע בודאי דהרגשה ממש בעינן:

אך אח זה ראיתי דברי הגאון בנב"י סי' נ"ה דף ס"א [ד"ה ומתחה מוכל] שכ' דנ"ל שלא בדמת כת הקודמים אלא הרגשה היא זיבת דבר לח, ולא הש להביא שום ראי' מראיותיו הנ"ל

ד) אך לעיל סי' קנ"ג ד"ה ואע"ג, ולהלן סי' קע"א ד"ה הנה מה, כתב שראית השב יעקב היא ראיה ברורה, וכ"כ בחי' שו"ע יו"ד סי' קפ"ג ס"א, וע"ע ליקוטי הערות.

ולדחות לוחה, אלא הכיא רא"י מדאמרינן ר"פ הרואה כתם [נ"ז ע"ב] בנשרה חרתי שמעת מינה עד שתרגים בנשרה ושמעמאה נפנים כנתון, וכיינו מן הפיינים ולתון, חכו תון מפי המקור, ס"מ שפס נמי הוא מקום הרגשה, וכיינו זיבת דבר לא עכ"ד. ורא"י זו איני מכיר, כלא כתב הרמב"ם פ"ה מהלי א"ב ה"ד ובשעת גמר ביאי' האבר נכנס לפרחדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האבעות וכו', וכך הם דבריו בפי' המשניות, אלא שפס בסופו יש לחה שורות לא ידעתי לפרשם, נמצא שפה המקור הוא מקום שבשמש דם, ונמה מ"ל ע"ב אמרינן בין הפיינים כיינו מקום דיפה מאי מקום דיפה אר"י מקום שבשמש דם, אלמא דא ודא אחת היא, ופס הוא מקום הרגש הפנפחה פה"מ. ואע"פ שה' שאינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו קצת, כיינו קצת רחוק מראש המקור מבפנים אבל הוא נכנס עד הפחת ממש והוא ראשו שבתון. ויעוייל לשון הרמב"ם שם הלי ב' ועד היכן הוא בין הפיינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה, ונבלבה ד' הנ"ל כ' ג"כ זה הלשון ובשעת גמר ביאה האבר נכנס וכו', כמו שהאחקתי לעיל, א"כ בכל חד ה). וכן מבואר מלשונו בפי' המשנה ר"פ יולא דופן. אלא שלא"ע מ"ש מקום יולא מצוואר הרחם, וידוע כי פי' המשנה משונה מהמעתיקים א"א לדקדק עליו כ"כ. סוף כל סוף דברי הגב"י נ"ע:

האמת שלפמ"ש חוס' נדה מ"ב ע"ב ד"ה שהולית, משמע דבית החילון שבשמש דם שם הוא תון לפרחדור, וא"כ דברי גב"י נכונים, כיון דבנשרה כיינו תון לפרחדור ה"כ בהרגשה נמי שם הוא וכיינו זיבת דבר לא. אבל באמת כל זה כתבו תוס' לפי הבנתם, וכן רש"י ז"ל פי' סוגיא דפרחדור [נ"ז ע"ב] לפי מה שנייר מהר"ם לובלין, בכל לפי שבלם, אבל אחר נקשת המחילה מרבותינו הקדושים לא לדקו דבריהם בזה, כי באמת עם הרמב"ם באחר יעיד הנסיון ע"פ חכמי וספרי הניתוח אשר לפניינו מספרי בני ישראל כמו מעשה עוביה וספר שביבי אמונה, ושם במעשה עוביה יש עטות קצת בגיור הגוי, ויש לפני עוד ספרים מדויקים מרופאים מומחים אשר לא מבני ישראל המה, בהמה וכמה ליוריים הולם יעידון ויגידון בהרמב"ם ז"ל, ומיני' לא חוש. גם שאלתי רופאים וכך אמרו לי ח):

ובר מן דין, לו יהיבנא ליה בשיעת התוס' הנ"ל מ"מ אין ראיתו ראיה, דהרי אמרינן בתס ר"פ הרואה כתם [נ"ז ע"ב] דבנשרה אחי נמי לבא דר"פ המפלת [כ"א ע"ב] בנשרה ולא בשפיר ובשפופרת, ובלי ספק דאשה המוליאה דם בשפופרת מן הפרחדור עד בוחלי הרחם סמוך למשקופו של שמש, וכיינו לגב"י בית החילון, ואם אז יצא הדם מן השפופרת אתן ויגע בנשר אין שום ה"א שיעמא אע"פ דגע בנשרה דשם, וראיה ברורה לדבר מבא דר"ש שבבית הרא"ש ר"פ המפלת [סי' ב'] ח"ל הטור סי' קפ"ח, וכן עשה ר"ש מעשה באשה שנעקר מקור שלה וכו' ולא היתה פוסקת לראות כל זמן שאותן חתיכות בבית החילון וכו', וכ' הרב"י שנראה שהיתה רואה דם ממש ואפ"ה הי' מעבר לואה מפני שהיא חולה שמהחיכות שבבית החילון נמשך הדם וכיון דבשעה שנעקר לא הי' דם אלא בחתיכה עבור, וכ"פ בש"ע [ס"ג], ואע"ג דכי מלשון הרא"ש לא משמע, מ"מ אפי' לפי הבנתו בהרא"ש ה"ע משום דאז הוה חיישינן שמא דם ממש מעורב בו, אבל אי הוי עיינו שם וידעינן שהדם הזה יצא מן החתיכה אע"פ שנעא בבשר החילון שקורא לו גב"י בית החילון אפ"ה עבורה, וע"כ כאי בבשרה חתפרש לפנים מבית החילון שלו, ואם על הרמנו נאמר ב' מיני בשר בהאי קרא, ויהי' הך דרשא דבפנים כתן קאי אבית החילון שמחוץ לפרחדור, ואידך דרשא דבשרה ולא בשפופרת יהי' קאי אבשר שלפנים מבית החילון, וא"כ הדרשה שלישית שתרגים בבשרה ע"כ דומה לדרשא דלא בשפופרת, דהרי כתיב בבשרה ואמרינן דייתורא דה"י קאי אהכך תרתי שתרגים ולא בשפופרת המבואר מלשון הש"ס דר"פ הרואה כתם הנ"ל, וא"כ הך תרתי בחדא מתחא מתחיבו קרא ז). וידעתי כי משמע מדברי הגאון מהו' גבריאל שבחשו' שב יעקב [מ"א סי' ל"ו] דתרתי שמעת מינה' הייתו הרגשה ובפנים בבתון נפקא כחדא יע"ש, ולא אחריך בזה כי הוא המלאה שבלית ולא אתחית:

עוד כ' גב"י ראי' ממשנה דמשל משלו הכמים י"ז ע"ב, דקשה לו לי דארגשה אמאי ספיקו עמא בא ודאי הוא, בבר הרגיש בזה בחפארת ישראל בחאלת הספר [סי' קפ"ג סק"ל], וכ' שזה ראיה לשיטת הרמב"ם [הלי א"ב פ"ע ה"ל], וה"פ ספיקו עמא שחקתו מן המקור בהרגשה שחקה דם מקור יולא בהרגשה, ועו"ש והוא פשוט למעיין ט):

ובלאה"ג דבריו שבאותו ענין בתשובה הביאה אין לכם שהר, דכ' שם [ד"ה אבל לפנ"ד] דאי מקור מקומו עמא ומעמאה עומאה ערב מיבה שוב אין לה חזקה עבורה וממילא עמאה נדה נמי, אע"ג דנגד חזקה שיולא בהרגשה מתנגד חזקת עבורה, הכא בבר אבדה חזקת עבורה שלה, ודעתו דמשו"ה אסורה לבעלה. והוא פלאי, אי יהיבנא לי' כדבריו שהחזקות מתנגדות זו לזו, א"כ עדיין מה הועיל במה שאבדה חזקת עבורתה, מ"מ חזקת הטיהרא לבעלה לא אבדה ועדיין במקומה עומדת, ומה ענין חזקת היתר לבעלה לעומאת עבורות, וכבר כ' תוס' להדיא בב"ק י"א ע"א ד"ה דאין וכו', דהני תרי מילי לא אגידי בהדדי. אך ראשית דבריו אין לכם יסוד במה"כ, כי הוא חשב דחזקת דמים שיצאו בהרגשה הוא חזקה בעלמא, ונמצא שזהו מתנגד עם חזקת עבורה שלה, אז עם חזקת היתר לבעלה כפי מה שאומר אני, וכא ליתא, דהאי לאו מתורת חזקה אחאין עלה אלא חזקה דאתיא מכח רובא, דרוב דמים שבן המקור יולאים בהרגשה, ויש לי להאריך בזה הרבה אלא שלא אעמיס על אדמ"ו נ"י מה שאין צורך למה שאני צריך כעת. בללא דמלתא דרובא הוא ורובא עדיף מחזקת עבורה שלה, ואחזה ליה כל מ"ש בכא דר' חייא יע"ש ט):

ה) שיטת מרן בהבנת כתנת הרמב"ם היא שהמקום המכונה בין השיגים הוא הוא פי המקור, ודבים הקשו על זה והוכיחו מכמה מקומות שפי המקור הוא לפנים מבין השיגים, הביאם בליקוטי הערות וגם נר"ג בדבריהם בהרחבה, ע"ש.

ו) וכ"כ בחי' נדה י"ח ע"א ד"ה כאן. אמנם בשו"ת אהל אברהם (שאג) סי' כ"ח, ובחדו"א ה' נדה סי' ק"ה כתבו שלא ידדו לפוף כתת מרן בזה, והוכיחו מכמה מפרשים שנקטו בפשיטות שרש"י תוס' ורמב"ם בחדא שיטה אולי ואין הבדל בין ציורהם, וע"ע ליקוטי הערות.

ז) כונת מרן מבוארת היטב במכתב סופר ח"ב חיו"ד סי' י"א, הובא בליקוטי הערות כאן, ושם גם הובא מה שהקשו על מרן כזה, ומו"פ רחב בענין.

ח) וכ"כ בחי' נדה י"ז ע"ב ד"ה שחוקת, כיתר ביאור, ע"ש.

ט) וכ"כ בחי' נדה שם ד"ה חני. וע"ע חי' חולין ע"ז ע"ב ד"ה והנה בב"ק.

בדלתות״ם מיין לטיעום כרישא דמסכת דיומא בפסח מפלגים פיא ולרמס
לעדמי אבל לא בדלבנן וסברנא יש לדבר מזה אולי יעולר לעניני :

ס ועי׳ בנמנים ריש מסכת מגילה קומי׳ המומי׳ לרבנן דלא מ״ל דוב
מחיכם עדי׳ מיני דמים וחרי למעלם מל מעלם ולמעלי פסורים וכי
מעום דמקיים לה מחוקה דמוקה מחרם רכ׳ ואיט מעוור דסל ודלי מחיכם
ספילה וכיון דדוב מחיכם עדי׳ מיני דמים הן ולמיחרב מוקמה ודבריו מפוחים
דסרי קלי לרבנן דלא מ״ל דוב מ׳ עדי׳ מיני דמים וכבר המם מלין מני כדם
לעמם ל״ק דכומנו פפי׳ מ״מ בדף יא״ם דיש מלא לעטומי דנם רבנן מנרי
דוב מ׳ עדי׳ מיני דמים רק כיון מעטי מעמר מיני דמים מוקמא לחוקמה
מ״כ מפיר הקמה דמכים מ״י מרוב מיחרב מוקה וס״ו לו לסיום מכ״ם פפק
לעמנם לרי יהומב לין לסרן קומימי כדברי הרמב״ם דמיחרב מוקה מעמם מרוב
דסרי גם בריסם דמסמה דיומא מיחרב מוקה מיסור מעמם מרוב ומפ״ם מורה
רי יהומב בריסם כדברי המומי׳ הס״ל :

ו ומכים כיון דמיסם מרלכיד יש לו מקום מהלכה לרידי יא״ל לף ביולא דבר
לם לו לף מלא יגא כלל מעיד מ״ם לעמיסם הקבר בלא דם
דלמיום .מעורם מלחנם מדם מסור מיכם רמי׳ לעיסם הרלכיד לעמם לף
מעמ״ד יש רמי׳ דלם לא יגא דבר ל״ם מ״ל לפחס״ק בלא דם מחרי בדין לפסם
בסרגיסם מעמסם מקורם לסוליא דם ולא מלאם כלום מכי נפי׳ רמיו מסמא
ומנגא בריסם קיין כי המ״ד מסמם מעום דלבנם מבלא דמוריי״ם כמו ומסם
כדמעכיון מ׳ מרולם כמם לי דלבנם לפמי׳ מסורין מן הקבנן מ״כ
לפמי׳ בדקם ומלאם מסורם מעמם ולמה לא כי מסמם בעמיסום כיון דלבנם
מעמסם מקורם מ״ם לפחס״ק בלא דם ומ״כ דס״ל בלא יגא דבר ל״ם מ״ם
בלא דם ומלאמי כמנר יעבין מ״כ מי׳ מ״ר מסר מם מולם מל המ״ד עכ׳
ולם מולי יעלם מל הדמם לעמוך מל המ״ד (ולמסוך נזכמו מע״ב דלימו
לא מי׳) מעום דמקבין מ״ם לפחס״ק בלא דם לינבל מדרבנם מהל נמי מסרי
מיובמם ולא מלמן לפלגמם דמסי׳ לעי״ד סכי מ״ים נמקום ולך מו נמסיכם
גדולם מו קמסם מעמ״כ בלא ולך ולינכ הוכמם ליכל ל״ד דסל רבנן מנרו
מסבר לפחס״ק בל״ד מלמ״כ נהרבמם מקור בעלמא לים דמם לם ודלי לא
דמי מרבנם מעמסם מקורם לפחיסם הקבר. מכם מעמלם דבריו כלים כדברי
מסוריה. המם מם מקיים ל״ד מרבנם מעמסם מקורם לפחיסם הקבר מינו
מוכן וכלים מפילם דמרבנם מעמסם מקורם לין מדבר בכור דנלמם לין
המם מוכל לדמם מעמסם מקורם לך מסבינם מינו מיסי בנמנם ומלים לם
מעמסם מקורם מ״כ לין הדבר בכור מעמסם רק מרבנם זו מוס ג״כ כומם
לפיסם המ״ד מ״ם כיון בלא בכור המיסם המקור מ״כ ל״ם מ״ם לפחס״ק
בלא דם המ״כ בעמסם ודלי ולמסקנם דבריו לין לפ״ם מדברי המס״ד לחיכי
דעמסם ודלי מ״ם מעמלם דבריו בלים כדברי המור״ד:

ז **גם** מדברי המ״ב ס׳ מ״ם כרלה כדברי המור״ד. מסרי הבילא
דברי המ״ם דס״ל דבדיקת המפופרת לריך להכיכים
המפופרת בפי המם מעמם . ומוא דומה דבריו ולמלי לא דמי דס״כ
סרי כמסם הקבר ולא״ל בל״ד. ולוך המבר בלא בלא דם, ולמלי
מסורים כבלא מלאם. ומ״כ ס״ל ג״כ כהמור״ד ודברי המ״ב ל״ב בע״ם
דלמ״ד כדברי המ״ב דהכיכים המכחול לחוך המם, סרי מעכנם
מלמם דלין הדם מעמא מד מחלא לחוך ס״כ לחם לוסר לם המם
בהכם בלא כדין דהא לף מכבלא מל המוך יכול להיום מהדם הוא
מבין המכיים לו לכים מן המכיים, ול״ב דהרי עמם הוליאם הדם
וגם לם כוכמו דעמם יגא מ״י מפופרת ומהולם עם בכך מהיא
מסורים עמם מ״ם הדבר לחוה מוליאם דם מ״י מפופרת. וס״ם
המוליא הדם מ״י המעים. ולמכם י״ל דהכי קלמר כיון דהמפופרת
יולד לעמקו יוחר מהלבנם לין דלי׳ עמם מסוליאם דם, מהלבנם
ג״כ מוליא דם לחוך. מהרי מלבנם ליבו בא לבם , ומ״כ הבמיכם
פיא מכרלה מהמפופרת המם כבלא דם מעמ, ומעמ בעמ מהמעים
ג״כ מם יהי׳ דם, ומ״ן הקבה עם בכך המם יהי׳ דם בעמ
המעמים, ולי הייסיכן מילה לחוך כיון מעמם ליבו יולא לחוך רק
בלמלעמם המפופרת הבונע מם לעם כיבוים מילה לחוך מ״י המעמים
בלא יגיע בהם בהלבר . עוד ל״ע בדברי המ״ב מכ׳ דהלינעי׳ דר׳
ירמים בדולם דם בהפופרת הוא דבר מלי לבבר להככים המפופרת
לחוך הלם והלינעי׳ הילא על דרך יגדיל חורה ויחדיר כבודהו בל ר׳ ירמי׳.
ולא ידענא כיון דלם סכיים המפופרת לעבלה מבין המכיים דיבו
כמו בפרים מסדם ליבו מעמא עד מילה מבין המכיים לחוך. ולם
יגא מלמעלה מבין המכיים דרך מפופרת עמור. מ״כ הלינעי׳ הילא
מלבלא דבכים ומהם כרלם מפ״ם הלינעי׳ הכיים המפופרת לחוך הלם
מעמם ולמה מ״ם כן :

ח **אמנם** דברי הב״י ס׳ קפ״ח מבואר דלא כהמבונה מלהבנם
בהם כבי׳ בהרי הקבה, בהכיכים מפופרת ילא
הדם דרך מפופרת כימא מ״ם לפחס״ק בלא דם, ומ״ר דמיירי
בהפופרת דק מ״י״ם. הרי מוכח דלף בלא לידה רק הכיכים מעמן
והוליא לחריכן מ״ם לפחס״ק בלא דם וכבר הביאו הפוסקים הלחרונים
דברי הב״י (ורלינו בהבר בלר יעקב ס׳ קפ״ז בהמבונה מהבינ מהבינ
לבגלון מ׳ יהעי׳ פיק מכ׳ דגם הב״י לא כיון רק בהחיכה ולא
בהפופרת דבהפופרת ל״ע מ״ם לפחס״ק בל״ד מעם כיון לבבנם
הרלד מ״י״ם מסוכים כבבנם הרלד מעבדיקם מפופרת ליבו
לפחס״ק לחוכם בהמבונה הרי׳ כ׳ בגלון מ׳ יוקף מ״יבינגון מם דלין
לבמוך מל זה לסוליא דברי הב״י הבינו מ״ם . הרי מסרגינו
בבנבנם הרלד הדברי הב״י עוד הגדולים מלבבי הרלד) הן לחמ
דדברי הב״י ל״ע דסרי יש דם לבכיבו ורק מהחורם עהלבם מעום
מרלחה בהפופרת ולוך כעמא מעום דמ״ם לפחס״ק בל״ד , הרי
בבחה בדם. וכבר הבם עליו בהור״ד והי׳ בדומה. וכ׳ דבלחם בע״ב
חזר מהם ולא כ׳ דדוקא בהפופרת דקה מעורם . לחכם בע״ב מל
הרב מלחרי כ׳ דהב״י לא חזר בע״ב וכוונם הבחבר ג״כ דוקא
בהפופרת דקה. וכ׳ הם קבלא ליבב דברי הב״י מקומי׳ הרור״ד
בהפופרת דקה. וכ׳ הם הבלא ליבב דברי הב״י מקומי׳ הרור״ד

הרמ״ב כ׳ ובחק שעדקים בבה

ס הבבים בהפופרת דק לו לעיד לפבר לפחס״ק בל״ד
דמחיכם הקבר לין בורם בדם. רק הפופרת לו מחיכם בורם
מיהרם הרורם לבל לם מ״ל לפחס״ק בל״ד מחדם יורד בבבנו לף
לם בלא דרך הפופרת מיעלם הרורם. חם קבבה הב״י. עוד כ׳
הם ס״ק ע׳ דלדעם הר״ם דוקא בים בבלים לדבר מהדם הבחיל
לידד מקיבה הפופרת לבל לם הבחיל לידד בבבנו ולכבם לפופרת
קודם בבלא לבים הבילן מעלם. ולדעם הוב׳ ודבב״ם הבחבם הוא
הבום הבבק והלילם לף לם הדם ילא מבלמו מהבקור ולכבם
בהפופרת קודם הילא לבים הבילן מהורה ולדבריו מיובנים דברי
הב״ב הבולך לומר דהלינעי׳ דר׳ ירמי׳ בהבכים הפופרת לבלם
הם בלא בכים, וכמעבר לי לבבר ודקדקמי לעיל לבה לא פ״
הבכבים הפופרת הד לעבלה מבין הבבים להבי׳ ל״ל דס״ל לבר״ב
דבבה״ב מבלם דכיון דהדם הבחיל בלאם בבבבנו לף לם בבבם לם
לפופרת עבלם הדוקא בהבכים לבלם הפופרת ובבבנו בהבורקים
והבידין ומבינם הפופרת הבחיל הדם בלאם לא מהורה . וע׳ ברב״י
דף כ״ל ע״ב ד״ם דרבם הל לבבם לרלות דם בהמיכם ובע״ב לין
הולן מבבבנו בהפופרת מבבבנו הלילם מהורם ויקבור דס״י ג״כ כדבבנו
הוב׳ ובבב״ם דלם בבבבם לפופרת קודם בילא לבים הבילן מהור
דבבבה״ב הולן ודר״ק. הן לחמ בים בבלא לעיין בזה בבבי לבלמי
הולבך לומר בוף דף כ״ל ע״ב דה״ק ובהבים עליבי בדם הדם ודלי
בהפופרת דה״ק מבהר ובבבים מבבלים ובהי לבבר לומר דבבבבים
הבפופרת לבים הרבם מבבב הבפופרת גרם לבדם בלאם לכ״ע
מהורם ופליבי בלא בבבים רק לבבלם מבין הבבים דה״ק ל״ל
בבבבם ולא בבבבל ולא בבבבבם והבבבם מבום הבבבק ובבב״כ בהפופרת
דהום הבבבק ובבבן בבבי לין זה דם בדם הא דם בדם ודלי מבלם
דלין הבבבם מבום הבבבק רק דהבבבבם גורבם לבלם ובבבי בלבבם
גורבם בבבן הבבבבל בלאם מבלם וב״ע בהפופרת הבבבבים לבבן
הבבבים בב״ל. ובבבא לא בבבא לבבי לומר דבבבבי בבבבבל בלין מהבב
בדבריהם :

ט **ועבים** לדבבא בבן הבב״י לא ס״ל בבבבם הבר״ד ס׳ קל״ד ←
והבבבם מלהבבם מי יהין לסולות בבד לבבבו הב״
בבם ס״ל דדוקא בהבכים הפופרת והולבא דבר לא בבבן דם ס״ך
לומר ל״א לפס״ק בלא דם אבל בלא הולבא בלום בם הב״ ס״ך
דל״ל דבבן דבבבר לא ס״לא מבלמו ל״א ל״א לפס״ק בדמובה מדם
בהור לבבבם הרב״ם כמו הבוכים הבבבם מלהבבם והיבי הבבבבים
הפופרת ולא יגא דבר ג״כ לבבבר בלא דם מלין הרבלים דבבבבן
יבל בבי בינות בלא יבבבו בבבבל בבבבבל ובבב״כ דס״ל לבב״
דבפופרת לבב פובל ב״כ יש לבום לדברי מרן הב״. לבבבם לולא
דבבבבבינא הייבי לומר בזה הבם בבבבבי מרובא מובבם דלבלם
יש בבי ביום בי הבבבבי (לייבבבבר מובבר מובר) והוא בלבלב
הלם לבר הבבבם הבבבבלי הבילים הבבבבים לבם והם מבחיל הבולר
הרבם. הבם הבבי (לייבבבר מובבר מובר) בבוב לולר הרבם
בבבבם לבבר בובבל בבבבבם הבבבבבי הבבבבבל מובבם בבבבבבם
בבבבבם הבבבבבל בבבבבבל בבבבבבל בבבבבבל בבבבבבל בבבבבבל
בבבבבבל ב

סימן פב

בענין ליקח איש ע"י הפה סמי רפואה שחורים שערות לבנות לכמו שהיו

י"ט תמוז תשי"ד.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם מהר"ר שלו' יחזקאל שרגא רובין הלבערשטאם האדמו"ר מציע־שינאוו שליט"א.

הנה בפה שהורה הדר"ג אודות הרפואה שהמציאו הרופאים שאם לוקחים אותו החרים השערות הלבנות למראיתן הראשון לשחור או לאדום שב"כ אסור מצד לא ילבש גבר כמו שאסור לצובען כדאיתא בש"ע יו"ד סי' קס"ב יפה הורה.

ואבאר קצת דהנה הנידון כאן הוא אם איסור זה דלא ילבש שהוא גם על כל תקוני נשים והוא על עצם המעשה שלובש ומתקשט בהמלבושים ותקשוטים שעושות הנשים. או שהאיסור הוא על מה שיוצא מזה שהוא מלובש ומקושט כמו הנשים. דאם נימא שהוא על עצם המעשה אין לאסור. לא מביא אם נשים אין עושות ע"י לקיחת רפואה זו אלא ע"י צביעה. שאין עושה כלל כמעשה הנשים אלא אף אם הנשים עושות ע"י לקיחת הרפואה נמי לא היה שייך לאסור כיון דלקיחת הרפואה אין בזה מעשה נשים דוקא דלא שאני משאר רפואות ואין בלקיחה זו שום היכר מעשה נשים שיהיה שייך לאסור. אבל אם נימא דהאיסור הוא על מה שיוצא מזה שהוא מלובש ומקושט כמו הנשים יש לאסור אף אם הנשים אין עושות כלל באופן זה כיון דעכ"פ יהיה מראה אופן שהוא הרי שינה שערותיו מלבנות לשחורות שהוא מעשה נשים שאסור.

והנה לבד שמסתבר דהאיסור הוא על מה שיוצא מזה. וכן משמע קצת מדין מלקט לבנות מתוך שחורות שאסור שרוזק לפרש שהוא דוקא כשהנשים נוהגות ב"כ דוקא ע"י לקוט דא"כ היה לו להפוסקים להזכיר זה. בשלמא אם האיסור ללקוט הוא אף אם הנשים נוהגות ע"י צביעה לעשות שלא יהיה בהן שערות לבנות ניחא מה שסתמו אבל אם האיסור ללקוט הוא רק כשהנשים לוקטות דוקא ואיסור צביעה הוא רק כשהנשים צובעות דוקא היה לו לפרש.

ומסתבר שהו חדוש הרמב"ם במש"כ בפי"ב מע"ז ה"י וכן אם צבע שערו לוקה והטוך הביא זה בשם הרמב"ם דמשמע שהוא חדוש ולכאורה מלתא דפשיטא הוא דמ"ש ממלקט. אבל כזנתו דאף אם הנשים נוהגות באופן אחר או בלקיטה לבד או בצביעה לבד מ"מ אסורין האנשים בתרויהו בין בלקיטה בין בצביעה מכיון שהיוצא מב' הדברים הוא דבר אחד שאין בו שערות הלבנות שמובר כצד הב' שהאיסור הוא על מה שיוצא מזה. וזה דאי הוא דבר חדוש שהצדרך הרמב"ם לאשמעינן והטור התצרך למנקט חדוש זה מהרמב"ם משום דמגמ' ליכא הכרח לזה.

ועיין בבאורי הגר"א ס"ק י"ד על זה שאיתא בש"ע וכן אסור לאיש לצבוע כתב דלא אסרו הג"ל אלא משום זה שהו תקוני אשה. שלכאורה מה רצה בזה דאין חסר כאן שום באור שאף לבד בי רב דחד יומא מובן שהוא מטעם שהוא תקוני אשה. וגם לא היה לית להגריב אלא לכתוב וכן אסור דגם זה הוא תקוני אשה. ולכן הנכון לע"ד שסובר הגר"א דתקוני אשה שעושות הנשים הוא רק הצביעה ולא הלקוט שהוא דבר קשה לעשות ולפעמים נעשה קצת קרזה וגם אינה רוצה למעט שערותיה אלא דרכן לצבוע שערותיהן אך מ"מ אסור לאנשים גם ללקוט הלבנות מכיון שיוצא מזה אותו החקון והקשוט עצמו שנעשה מצביעה. וחו מירוש דבריו דלא אסרו הנזכר למעלה. הוא איסור הלקוט שערות לבנות מתוך שחורות. אלא משום זה. הוא הצביעה. שזהו תקוני אשה. פי' שרק הצביעה הוא תקוני אשה ולא הלקוט ומ"מ אסרו גם הלקוט. ונמצא שחדוש גדול משמיענו הגר"א וטעם ע"מ שנקט זה הרמב"ם וגם שהוא מקור להרמב"ם. והוא ראיה גדולה שהאיסור הוא על מה שיוצא מזה שהוא מקושט כנשים.

וכיון שנתברר שהאיסור הוא ע"מ שנעשה מקושט כנשים בכל אופן שנעשה אף שלא באופן שעושות הנשים ודאי יש לאסור ליקח הרפואה אף דרך המה שעושה שיחזרו השערות הלבנות לכמות שהיו כדלעיל. וכן יש לאסור לעשות ע"י גרמא דכל החלוק בין מעשה לגרמא הוא כשהאיסור הוא על המעשה שייך לחלק אין נעשה אם ע"י מעשה גמור או רק ע"י גרמא אבל מכיון שהאיסור הוא ע"מ שנעשה מקושט אין שייך לחלק דאם גם ע"י גרמא נעשה מקושט הוא האיסור ממש. ולכן יפה הורה הדר"ג שאסור.

אבל על דבריו יש להעיר במקצת דמש"כ הדר"ג דאף אם הוא גרמא אולי יש לדמות להטלת מום בבכור דאסור אף בגרמא. הנה בבכור שאסור להטיל מום גם ע"י גרמא והא מרבויא דקרא כמפורש בביצה דף כ"ז ובבכורות דף ל"ג אבל הבא שליבא קרא לא היה לנו לאסור אבל לדינא ודאי אסור מטעם דבארתי.

ומה שהביא הדר"ג ראיה מבוס של עיקרין מבוס, שבת דף ק"י דאף בשביל בטול מצות ולערב אל תנה אסור אף שהוא רק מצה מדרבנן כ"ש בצביעה שערות לאיש שהוא מראודייתא אינה ראיה דלעניין טר"ד ולערב אל תנה ודאי אין לחלק כיון דכ"ש יתבטל העשה דפר"ד ומצה דרבנן ולערב אל תנה אבל הכא שוניידון הוא שמא האיסור הוא דלא המעשה ליבא ראיה דאולי הוא רק בגרמא שלטעם אין איה שייך לתתיר.

אבל ראיית הדר"ג מהגמ' דשבת שם שאומר בוס של עיקרין לאיש בשביל איסור סירוס. שמשמע שאיסור סירוס הוא על המעשה דהא גם מסרס אחר כשרים חייב אף שלא נעשה מסירוס השני יותר מ"מ מכמי שהיה ומ"מ אומר בגמ' לשתות בוס של עיקרין הוא ראיה דנחשב מעשה. ואף שלא מתחייב מלקות בבוס של עיקרין במפורש ברמב"ם פס"ז מאי"ב חייב אינו מצד שהוא רק גרמא אלא מטעם דלא נגע באברי הזרע ובקרא כתיב הלאו על נגיעת באברים על ומעוך וכתות ע"ין בהגר"א אה"ע סי' ה' ס"ק כ"ז. ואף שהתם אסור גם בגרמא כמו בשיטת בו כלב כדאיתא בטעי' י"ג מסתבר שהוא רק בגרמא דחיק דמכיון שהוא איסור מצד מזיק אסור נמי באיסור דסירוס. דהא רק מדין זה דאסור ברציחה ומזקין יליף לה הרמב"ם כדאיתא בהגי"ה שבמ"מ פ"ט מאי"ב ע"י"ש. ואם אסור גם בכל גרמא נצטרך לומר שהוא רק דרבנן דליבא קרא לאסור בגרמא וסוס עיקרין משמע שמדאורייתא אסור עיין במ"מ. ובהגר"א שם שכתב שאיתרבי לאיסור מקרא דמשתתם אלמא דהוא נחשב מעשה. אך עכ"פ אף שאיבא ראיה שנחשב מעשה ולא גרמא מ"מ לא היה ראיה לאסור בכאן דאם היתה אומרין כצד הא' דהאיסור הוא על עצם המעשה שעושות הנשים לא היה שייך לאסור דבלקיחת סמי רפואה אין בזה מעשה נשים כדלעיל. אך לדינא אסור משום דהעיקר כצד הב' כדהוכחתי.

ידידו ואוהבו,

משה פיינשטיין

סימן פג

בענין יש לה מכה באותו מקום ובצואר דאם ומכנים אינסטרומענט ובודקת ומוצאה דם

ב' תמוז תרפ"ט ליובאן.

מע"כ ידידי הרב הגאון מהר"ר שלמה לנדא שליט"א ונאב"ד סטראבין.

בדבר האשה שיש לה מכה באותו מקום ומכנים הרופא אינסטרומענט לרפאותה ואחר זה בודקת ומוצאה דם. הנה בלא חשש פתיחת הקבר היה מסתבר להתירה שלא בשעת וסתה. כי לבד שהרבה אחרונים סברי דהרמ"א מתיר בסי' קפ"ז סעי' ה' שלא בשעת וסתה אף בלא נקיים אם יש מכה אף באין ידוע שמציאות דם משום חזקת טהרה וגם משום שלא מצוי אז דמים במקור ואין מצוי שתראה מחמת תשמיש דחזקה אורח בזמנו בא. ומטעמים אלו מובר המרדכי עוד יותר שהובא בש"ך סק"כ דאף בלא ידוע שיש מכה תולין שלא בשעת וסתה שמסתמא אינו מהמקור ונתי שהכל חולקין עליו באין ידוע שיש מכה שא"כ יותר יש לתלות שהוא מהמקור שעכ"פ יש שם דמים ויש סיבות המציאות דם קודם הזמן ולכן אפשר שהתשמיש גרם אבל ביש מכה אף שאין ידוע אם מציאה דם ודאי יש לתלות יותר בהמכה ממחמת תשמיש או סיבה אחרת שאין מצוין וגם אית לה חזקת טהרה תהו סברת הרמ"א לפי האחרונים. ולכן במקום עיגון היה אולי מקום לסמוך על הרמ"א שלא כש"ך וכן משמע מהאחרונים ומפורש זה בערוך השלחן. אבל בעובדא דידן שרק חצי שנה או יותר מעט הוא לא נחשב עיגון לעשות מעשה שלא כהש"ך.

אבל הא מסתבר שהיא מכה המציאה דם מאחר שמרגשת כאב בהכנסת האינסטרומענט שממעך ודחוק המכה ואחר זה היא מוצאת דם על הבדיקה א"כ הוא מהמכה. וכן איתא בסדרי טהרה ס"ק י"ד והובא בפ"ת ס"ק כ"ז ע"י"ש. וגדולה מזו איתא בתש"ס סי' קמ"ד בעובדא דידיה שהכאב היה לה קודם ראייתה מ"מ מאחר שתמיד יום אחר הכאב שבמקום המכה מוצאת דם הוי זה עד מוכיח שהיא מכה שמציאת דם. ואף שלא סמך ע"ז לבד. הוא מטעם שתתם לא היתה המכה במקור אלא באברים אחרים אבל הכא שהמכה הוא במקור ודאי שהוא מוכיח שהמכה מוציאה דם כהסדרי טהרה. ולכן מטעם זה היה לנו להתירה שלא בשעת וסתה.

אבל מצד הכנסת האינסטרומענט אם מכנים במקור יש כאן פתיחת הקבר ומפורש בגוב"ת סי' ק"כ בסופו שאף גרם הפתיחה מבחוץ נמי אינו בלא דם והובא בפ"ת סי' קצ"ד סק"ד. והבינה אדם והתש"ס לא סליגי עליו אלא בהכנסת אצבע שא"א שיגיע עד המקור וכדהוכיחו מהא דעיקר הבדיקה היא שתכניס אצבעה בעומק וגם אף אבר היותר גדול אין מגיע אלא עד הפרוחדור (ומסתבר שהוא טעות בספרי הגר"ב) אבל בכלי לא סליגי דאפשר להכניסו גם בתוך המקור ופתיחה מבחוץ הוא ג"כ כדין פתיחת

בענין הלכה הנוגע לראב"ד בחוה"מ

מתן מר

בשם מיינשטיין

ר"ה.

הבה. אמרה מכך פרטית הנה

אמנם שבשעה הראשונה רק מפה אל בהעדה בראשונה בהמשכה

הלוה

מתן מה

ומים עמה מים

ר"ב עמה מים

אלהים אמר אמר אמר

אלהים את נשמתם הקדש

מתן מ

לסמכים ישמה

אמר אמר אמר

אלהים אמר אמר אמר

אמר אמר אמר

נדה ה

ואם כל הזמן לא המצא דם תהי' מותרת להבשא, דכיון דחששא דחימוד אינו אלא גזירה דרבנן אפשר שפיר לסמוך אהא דראתה דם בשפופרת טהורה גם מדרבנן [גם ידוע מ"ש הר"ן והמאירי בסוס"כ דנדה דדם חימוד לאו דם נדה הוא כלל רק חיישינן דאגב גרדא דדם חימוד נמשך גם דם נדות עמו], אולם בלא"ה נ"ל תקנה אחרת שתשים מוך דחוק ברחמה כל שעת התביעה וכמו"ש התו"ד בריש סי' קצ"ב דאהא שפיר סמכינן משום דאי הוה דם על המוך איבעי לי' לאשתבוחי, ואח"כ תבדוק עצמה כל יום עד שתינשא, כי דוקא בשעת תביעה ממש לא סמכינן אבדיקת עד דמתוך שהוא דם מוגם וחששין שמא נאבד אבל אח"כ רק צריכים לבדוק כל יום והו לא מידי, דהא ברור הדבר שאם תבעה לינשא ביום א' שעה אחת לפני השקיעה הרי היא פוסקת תיבף בטהרה ומתחלת למנות ממחרת וטובלת לאחר ז' באור ליום ב' ומוכח מזה דלא חיישינן שראתה דם מחמת חימוד כי אם ממש בשעת התביעה אבל אח"כ רק צריכה לבדוק את עצמה ולא יותר, דאי הוה חיישינן דשמא נמשך החימוד גם בערב וראתה גם בלילה טפת דם ולא הרגישה בו לא הי' מועיל כלל מה שתטבול באור ליום ב' שהרי עדיין היא בתוך ז', ואף להרא"ש בפרק תינוקת סי' ד' שסובר „דיותר שהיא קרובה לזמן החתונה יותר לבה הומה ומשתוקה ותדיר חיישינן שמא מחמת חימוד תראה" היינו דצריכים משום כך לבדוק אבל לא יותר, וכיון שכן אם תלבש שפופרת או תשים מוך דחוק כל שעת התביעה שפיר מהני בדיקה זאינה צריכה כלל טבילה וצ"ע.

ג.

כ) ברם נראה שאף אם כנים הם כל הדברים שכתבנו עד כה עדיין צ"ע טובא דהרי מבואר בגמ' נדה דף מ"א ע"ב דהא דנדה וגבה מטמאין בפנים כבחוץ היינו מן השינים ולחוץ, וכמו כן ידוע שאין האשה טמאה מראורייתא אלא א"כ יצא ממנה הדם בהרגשה, אמנם מהו גדר הרגשה עיין בנוב"ק חיו"ד סי' נ"ה שתולק על השב יעקב שסובר דהיינו הרגשת פתיחת פי המקור, אלא כתב דכיון שמבבשרה ילפינן בגמ' ב' דרשות תרא דעד שתרגיש בבשרה ועוד שמטמאת בפנים כבחוץ, וכיון דהאי בשר דקרא היינו בית החיצון שהוא מן השינים ולחוץ דהוי עכ"פ חוץ למקור, לכן גם הרגשה צריכה להיות באותו מקום דהיינו בבשר שבבית החיצון ושם לא שייך כלל הרגשת פתיחת הקבר כי אם זיבת דבר לח בלבד, גם בשו"ע הרב סי' קפ"ג בקו"א או"ב כתב בדעת התוס' והרא"ש „דלא בעיא שתרגיש הדם ביציאתו מן המקור — אלא דאף הרגשת בית החיצון מטמא דהא מבבשרה ילפינן לה דהיינו בית החיצון", אולם התו"ס בחיו"ד סי' קמ"ה קס"ז קע"א וכן בחדושיו שעל המסכת בר"פ הרואה חולק על הגר"ב, וז"ל שם בסי' קס"ז „וראיה זו איני מכיר דא כתב הרמב"ם פ"ה מהל' א"ב ה"ד ובשעת גמר ביאה האבר נכנס

לפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות וכו' — נמצא שפה המקור הוא מקום שהשמש דש ובנדה מ"א ע"ב אמרינן בין השינים היינו מקום דישה מאי מקום דישה אר"י מקום שהשמש דש אלמא דא הא אחת היא ושם הוא מקום ההרגש כשנפתח פי המקור, ואעפ"י שכתב שאינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו קצת היינו קצת רחוק מראש המקור מבפנים אבל הוא נכנס עד הפתח ממש והוא ראשו שבחוץ, ועיין לשון הרמב"ם שם הל' ב' ועד היכן הוא בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה ובהל' ד' הנ"ל כתב ג"כ זה הלשון ובשעת גמר ביאה האבר נכנס וכו' כמו שהעתקתי לעיל א"כ הכל חד — האמת שלפמ"ש תוס' נדה מ"ב ע"ב ד"ה שהוציא משמע דבית החיצון שהשמש דש הוא חוץ לפרוזדור, וא"כ דברי גר"ב נכונים כיון שבבשרה היינו חוץ לפרוזדור ה"ה ההרגשה נמי שם הוא והיינו זיבת דבר לח, אבל באמת כל זה כתבו התוס' לפי הבנתם וכן רש"י ז"ל פי' סוגיא דפרוזדור לפי מה שצייר מהר"ם מלובלין הכל לפי שכלם, אבל אחר בקשת המחילה מרבותינו הקדושים לא צדקו דבריהם בזה כי האמת עם הרמב"ם כאשר יעיד הנסיון עפ"י חכמי וספרי הניתוח אשר לפנינו — כולם יעידון ויגידון כהרמב"ם ז"ל ומיניה לא נזעו" עכ"ל. ומבואר שסובר דהשינים הם בתוך המקום אשר הרופאים קוראים אותו היום בשם צואר הרחם ושם יש באמת שינים כמו שיני הברכשתא שסוגרים את הרחם ונפתחים רק לעת הצורך, וכן נזכר בתשו' הב"ח סי' ל"ד „שעשוי קמטים קמטים דוגמת שיני הברכשתא — ולפי הסברא הסתימה וההידוק הוא ע"י אותם השינים" עי"ש, ולפיכך סובר התת"ס דשפתי פי הרחם שקוראים היום פי הרחם החיצוני [כלומר פי הצואר] כבר נחשב לבית החיצון הואיל והוא מחוץ להבליטות הנ"ל הנקראים בגמ' בשם שינים ולכן מיד כשהדם יוצא מהמקור ונוגע בשפתיו הרי היא מטמאת נדה, וכיון שכן הרי פשוט הוא דמה שאמרו בגמ' ראתה דם בשפופרת טהורה היינו דוקא כשהשפופרת תחובה ממש בתוך המקור ומגעת לכה"פ עד בין השינים דרק אז איכא שפיר חציצה בין הדם והבשר ולפיכך היא טהורה, משא"כ אם מרכיבים את השפופרת ממעל לפי המקור ולא בתוכו נמצא דמיד כשהדם יוצא מהמקור הרי נוגע שפיר בבשר של שפתי פי הרחם והרי זה חשיב כאילו יצא ממנה הדם כדרכו מבין השינים ולחוץ בלי שום דבר החוצץ בין הדם והבשר, כיון שלדעת התת"ס כבר נקרא שפתי פי המקור בשם בית החיצון והאשה נטמאת מיד כשהדם נגע שם, וכמו"ש להדיא בסי' קע"א „שמקום הגרמת הטומאה הוא בשפתי פי המקור", ונמצא דלא הרוחנו כלום בתקנה זו של לבישת השפופרת, הואיל וטרם שהדם נכנס לשפופרת כבר נגע בבשר שבבית החיצון.

כא) והנה בגמ' נדה מ"א ע"ב פירש רש"י דבין השינים היינו „כמין שינים יש בתוך הרחם חלתולי בשר" וגראה דממה שכתב בתוך הרחם משמע קצת שהוא

בתוך הפרוזדור מה שנקרא היום בשם „גרתיק" ולא בתוך המקור ממש, וכן כתב רש"י בבמ' שבת פ"ו ע"ב אהא דאמרו התם אשה יש לה פרוזדור ובהמה אין לה פרוזדור, וז"ל בשר כותלי בית הרחם בולט מן השינים ולחוץ ובית הרחם הוי מן השינים ולפנים עכ"ל, ומשמע שהשינים קרובים וסמוכים לצד חוץ אלא שבשר כותלי בית הרחם בולט ומכסה אותם אבל לא שהשינים הם עמוק מאד בתוך הגוף, אולם בלא"ה כתב החת"ס שדבריו הם רק להרמב"ם משא"כ לרש"י ותוס' השינים הם בתוך הפרוזדור ולא בתוך המקור, גרם גלענ"ד דהנה עיקר הוכחת החת"ס הוא ממ"ש הרמב"ם „ועד היכן הוא בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה" וגם כתב שם „ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות" וכיון שבגמ' מבואר דבין השינים ומקום דישה אחת הוא, ומכיון שהרמב"ם קורא שם את צואר הרחם בשם פרוזדור לכן נדחק לומר דמ"ש הרמב"ם שאינו מגיע עד ראשו שבפנים היינו קצת רחוק מראש המקור מבפנים כלומר שאינו מגיע עד סוף המקור אבל נכנס שפיר לתוך המקור ממש ולפ"ז שפיר מוכח שבין השינים הוא בתוך המקום שקוראים היום צואר הרחם, ועל זה הגני להעיר דאין שום צורך לחדש פלוגתא בין רש"י ותוס' והרמב"ם, כי ראיתי באנציקלופדיה התלמודית ערך דם נדה הערה 13 בשם רופא מפורסם „שהרופאים בזמן הרמב"ם קראו צואר הרחם למה שקוראים היום „גרתיק" ולא מה שקוראים היום צואר הרחם שהוא התחלת הרחם עצמו" ולפי"ז מ"ש הרמב"ם ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור כוונתו למה שקוראים היום גרתיק ולא שהוא נכנס ממש לתוך המקור, [ועיין בתשו' הב"ח החדשות סי' ל"ד שכתב: „ונראה שאף שדברי הרמב"ם משמעותן לכאורה שהוא מפרש הפרוזדור הוא אותו הצואר שיוצא מן האם התלוי ועומד בתוך הגוף מ"מ המעיין בדבריו אפשר לפרשם ג"כ באופן זה, וצואר הרחם שכתב הרמב"ם אשר ג"כ שכוונתו על אותו המקום שפירשתי" שנקרא היום בשם גרתיק והוא ממש כדברי הרופא הנ"ל) ונמצא שלפי"ז מוכח גם מהרמב"ם דסובר שפיר כרש"י ותוס' דבין השינים הוא בסוף הגרתיק רחוק מעט ממי המקור אבל לא שהשינים הם בתוך המקור החיצוני, ונראה שגם להחת"ס צריכים בהכרח לומר שאין כוונתו לומר דרק מה שקוראים היום בשם צואר הרחם הוא הנקרא ברמב"ם פרוזדור, דהא בריש פ"ט מאיסורי ביאה כתב „ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור הי"ז בחזקת שבא בהרגשה" ואי אמרינן דפרוזדור האמור ברמב"ם היינו צואר הרחם הרי איכא שפיר הרגשה עכשיו בשעת מציאת הדם בפרוזדור, וע"כ שגם הגרתיק נקרא ודאי בשם פרוזדור וכדמצינן בתוס' חולין ס"ת ע"א ובבכורות מ"ו ע"ב שכתבו דלא בכל המקומות שנזכר פרוזדור הכוונה היא לאותו מקום עיי"ש.

גרם צ"ע דלענין רואה מחמת תשמיש כתב שם הרמב"ם בסופ"ד „כיצד

בודקת — מביאה שפופרת של אבר ופיה רצוף לתוכה ומכנסת בתוך השפופרת מכחול ומוך מונח על ראשו ודוחפת אותו עד שיגיע המוך לצואר הרחם", ומבואר דכיון שהשפופרת עבה קצת אינה מכניסתו כ"כ בעומק כי אם עד המקום שיכולה ודק את המכחול תוחבת עד שיגיע בצואר הרחם שהוא עד המקום שהשמש דש כמבואר בשו"ע סי' קפ"ז סעיף ב', וכיון שכן ברור הדבר דצואר הרחם הנזכר כאן ברמב"ם היינו מה שקוראים היום בשם צואר הרחם וכן בשם פי המקור החיצוני ולא להגרתיק ומוכח מזה כהחת"ס, אך אפשר דמה שכתב כאן „שיגיע לצואר הרחם" כוונתו שיגיע עד להמקום ששם מתחיל הצואר שהוא קרוב לפי הרחם החיצוני והיינו גמי סוף הגרתיק, ועיין גם בשו"ת משאת בנימין סי' מ"ט דמכל דבריו שם רואים בעליל דסובר בפשיטות דצואר הרחם הנזכר ברמב"ם הוא הפרוזדור הנקרא גרתיק, וגם כתב שם: „ואף בצואר הרחם אין צריכה להכניס המכחול עד ראשו הפנימי של צד הרחם רק עד בין השינים שהוא מקום דישה דלהבי דקדק הרמב"ם בלשונו וכתב ומכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה ודצונו לומר שאין האשה צריכה לדקדק ולפרוח ולהכניס השפופרת והמוך [נראה שאינו מחלק בין שפופרת והמוך ודלא כהחמד"ש בסי' כ"א וצ"ע] למקום צר ודוחק עד שתקשה עליה הבדיקה אלא תכניס עד מקום שהיא יכולה להכניס להדיא בלא צר ודוחק, ולא תקשה לך ממ"ש הרמב"ם ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט ומשמע דעד ראשו מבפנים הוא דאינו מגיע אבל מבין השינים ולפנים מגיע ולפי"ז היה צריך להכניס המוך עד לפנים מבין השינים שהוא מקום הדישה — אין כוונתו לומר לפנים מן השינים רק עד בין השינים ומפני שבין השינים אינו רחוק מהרחם רק מעט" עכ"ל, וכן ראיתי בשו"ת משיבת נפש להגאון מפלאצק ז"ל שכתב בפשיטות בסי' כ"ב דמקום השינים הוא רחוק מעט מתחלת פי המקור וקרוב לסוף הפרוזדור, והיינו כדברינו.

כב) ונוראות נפלאתי על החת"ס דאם כדבריו שהאבר נכנס בפתח המקור אשר לדבריו שם הוא גם מקום ההרגשה ועל אותו מקום אמרו בגמ' דא"א לפתיה"ק בלא דם, וא"כ לדעת הגו"ב ועוד דס"ל דמה שאמרו א"א לפתיה"ק בלא דם אין חילוק בין אם גרם הפתיחה היתה מבפנים או שהיתה מבחוץ, נמצא שבכל תשמיש איכא גמי פתיה"ק ולא הנחת בת לאברהם אבינו שיושבת תחת בעלה, ועיין בבינת אדם שאלה י"ג אות כ"ג שהביא דעת הגו"ב דמה שאמרו א"א לפתיה"ק בלא דם אין חילוק בין גרם הפתיחה מבפנים או מבחוץ ואם הרופא הכניס אצבעו או איזה כלי ופתח את פי המקור אמריגן דא"א בלא דם, ותמה עליו „דלפי"ז כשמכנים האבר ג"כ גימא א"א לפתיה"ק בלא דם — אלא ודאי דאין זה ענין לפתיה"ק שהרי אפילו האבר כשהוא גדול הרבה אינו מגיע רק עד הפרוזדור ולא להדר — ולכן נ"ל

דאגב שיטפא כ״כ אמ״ו ולא דק בזה״ עכ״ל, והנה תלונתו על הגר״ב לא ידעתי ופשוט אצלי דהגר״ב מירדי כשהרופא הבנים אצבעו ביגיעה ובתחבולה שהרופאים נוהגים לפעמים להוריד קצת את הרחם ולקרבו באופן שיוכל לגעוע בו באצבעו, אולם החת״ס שפירש בדברי הרמב״ם שבכל תשמיש נכנס האבר אל תוך המקור אלא שאינו מגיע עד סופו לענ״ד דבריו ודאי תמוהים דלפי״ז היתה כל אשה צריכה לראות דם מחמת תשמיש, והוא פלאי. וגם מפורש כתב החת״ס עצמו בסי׳ קע״ט „כי לעולם לא תגיע אצבע הנשים הן אשה הבודקת עצמה בחורין וסדקים לטהר לבעלה והן המילדת שבדקה לעולם לא יגעו בפתח הקבר שהוא המקור אלא בבית החיצון ואפילו השמש הדש אינו נוגע אלא סמוך לפתח הקבר הינו מקור״ ולענ״ד הוא סותר ממש את דברי עצמו שהבאנו לעיל דמפורש כתב „שמקום הגרמת הטומאה הוא בשפתי פי המקור״ „ושם הוא מקום ההרגש כשנפתח פי המקור״. גם צ״ע טובא דהסתפקו שם בגמ׳ אם בין השיגים עצמם כלפנים או כלחוץ ובשלמא אי אמרינן דבין השיגים הם בסוף הפרוזדור שהוא מחוץ לפי המקור ניחא אבל אם כהחת״ס דבין השיגים הוא ממש בתוך המקור [דאין לומר שסובר דפי המקור היינו מה שקוראים היום פי המקור הפנימי שהרי הוא עצמו כתב דמקום פתיחת הקבר היינו בפי המקור החיצוני] איך אפשר להעלות על הדעת דחשיב כיצא לחוץ גם לפני שעבר את הגבול של פתיחת הקבר, ועוד קשה דבגמ׳ שם דף מ״ב ע״ב פליגי אביי ורבא אם אותו מקום של אשת ששם מתחלת הטומאה חשיב בלוע או בית הסתרים וקי״ל כרבא דחשיב רק בית הסתרים, ואם כהחת״ס דהיינו פי הרחם אשר נתבאר לעיל שאין יד האדם יכולה כלל להגיע לשם א״כ איך אפשר לומר דאותו מקום יקרא רק בשם ביהס״ת ולא בלוע בגוף, גם צ״ע במה שנו״ב גדולי האחרונים באשה שיש לה חולי והרופאים עשו לה טבעת בבית הרחם אי הוי חציצה בטבילה או לא וכתבו דכיון שאותו מקום חשיב כבלוע בתוך הגוף ואינו נקרא כלל בשם בית הסתרים לכן לא בעינן כלל שיהא ראוי לביאת מים, וכפי שידוע וגם שמעתי מרופאים מלבישים את הטבעת על פי המקור וחלק גדול ממנו בולט מחוץ לפי המקור, ואם כהחת״ס הרי קי״ל כרבא דאותו מקום מיקרי ביהס״ת ולא בלוע ושפיר צריך להיות ראוי לביאת מים, ועיין בחת״ס עצמו חיו״ד סי׳ קצ״ב קצ״ג דלהדיא כתב שם הוא עצמו דחשיב בלוע וצע״ג. גם ראיתי שהחזו״א בהלי׳ נדה סי׳ ע״ה מביא את החת״ס ומעיר ג״כ דלפי דבריו היו צריכים לומר דמיד כשיצא הדם מפי המקור מטמאת ולא הי׳ צורך לסימנא דבין השיגים [נלענ״ד דכיון שסובר דטמאה מיד כשהדם נגע בשפתי פי הרחם במקום פתיה״ק אע״ג שעדיין הוא בפנים בתוך הרחם כיון שהוא מחוץ לבין השיגים לכן שפיר צריכים להך סימנא דבין השיגים] וגם כתב שם דמדברי הרע״א ז״ל רואים גמי דלא סובר כהחת״ס עיי״ש.

כג) ובהתבוננו יותר בדבר זה שהוא עיקר גדול לנד״ד, ראיתי שכבר נו״ב בזה גדולי האחרונים, ועיין בשו״ת ב״ח החדשות סי׳ ל״ד בתשובת חכם אחד לבעל הסמ״ע שכתב בנוגע לבדיקת שפופרת של רואה מחמת תשמיש, וכן בענין הבדיקה של הפסק טהרה שצריכה להיות דוקא בעומק עד מקום שהשמש דש, אשר לדעת הרמב״ם הוא ממש בתוך צואר הרחם ואילו נשים פקחות טועות שאותו מקום דבוק וסתום בשיגים של בשר דוגמת שיני הכרכשתא וקשה מאד להכנים שם עד הבדיקה, ועיי״ש שהעלה דמתחלת פי המקור ולפנים אי אפשר כלל לומר שנקרא בשם בית החיצון כיון שהוא עמוק מאד בתוך הגוף רק נקרא כולו בשם חדר ובשם בית הפנימי „אלא אותו מקום הארוך שמצד החוץ עד אותו הפה שיוצא מן צואר הרחם אותו מקום הוא הנקרא פרוזדור ושם הוא בית החיצון — וידוע דעד שם בודקות כל הנשים בלי דוחק וקושי כלל כידוע״, וברור הדבר שכוונתו לאותו המקום שקוראים היום בשם נרתיק וטובר שגם השיגים נמצאים בתוכו, ועיי״ש שהאריך להוכיח כן מגמ׳ ומברא. ודק בדעת הרמב״ם מספקי לי׳ אם אפשר לפרש כדבריו, ויש לדעת דאף שמפשטות דברי הב״י בסי׳ קצ״ו משמע שהבין בדעת הרמב״ם שכל הפרוזדור כולו נקרא בשם בית החיצון, מ״מ א״א לומר כן וכמו שתמה ע״ז המעדני יו״ט בפרק תינוקת אות ז׳ וכתב דבמחילה מכב׳ לא דייק שפיר ופשוט הוא דפרוזדור וביה״ח לאו חדא מלתא נינהו ואותו חלק מהפרוזדור שהוא מבין השיגים ולפנים לא חשיב כלל בית החיצון, אולם הב״ח עצמו חולק שם וסובר דאע״ג שצואר הרחם הוא עמוק גם יש לו בית חיצוני הנקרא פרוזדור אפי״ה לא קראו אותו בשם חדר אמצעי „כיון דדין צואר הרחם כדין בית החיצון ממש קראו גם לזה בית החיצון לומר שדין אחד להם״ וכן כתב הב״ח בפשיטות בטור יו״ד סי׳ קצ״ו שגם צואר הרחם שהוא סתום מאד נקרא בשם בית החיצון ומשם והלאה מתחיל מקום השיגים עיי״ש, אך יש לדעת שכל דבריהם הם רק מחמת פשטות דברי הרמב״ם ולא ידעו כלל את אשר הזכרנו קודם שבזמן הרמב״ם היו רגילים הרופאים לקרוא את הנרתיק בשם צואר הרחם. ועיין גם בב״י סי׳ קפ״ז שכתב לענין בדיקת שפופרת ברואה דם מחמת תשמיש שצריכים להכנים המוך עד מקום שהשמש דש וכתב גמי דעד צואר הרחם היינו דישת שמש, ומלשון „עד״ נראה שכוונתו לומר עד ולא עד בכלל דאל״כ הי׳ צריך לכתוב „תוך״ צואר הרחם, ואפי״ה מסיים שם „כמו״ש הרמב״ם צואר הרחם קורין אותו פרוזדור וכשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור זאינו מגיע עד ראשו שבפנים״ וכיון שכן מוכח דמה שהב״י כותב עד צואר הרחם היינו עד סוף הפרוזדור כלומר סמוך לפי המקור ואילו הרמב״ם קורא גם את הפרוזדור בשם צואר הרחם.

ועיין גם בשו״ת משאת בנימין סי׳ מ״ט דכתב לו שם בעל הסמ״ע „והשיגים נראה דהם פי האם וכן אמרה לי אשה בקיאה״ והשיב לו על כך בעל מ״ב „ודבר

זה לאו אמת הוא — ואילו השיגים הם בפרוזדור שהוא צואר הרחם והוא רחוק מעם מראש הפרוזדור שאצל הרחם", וכתב נמי "דהאי בית החיצון לאו פרוזדור ממש הוא אלא קצת מן הפרוזדור קרוי בית החיצון דהיינו בין השיגים ומבין השיגים ולפנים אע"ג דעדיין פרוזדור מ"מ אינו קרוי בית החיצון והדם הנמצא שם כדם הנמצא במקור עצמו שהוא טהור, ועוד דאי בין השיגים היינו פי האם מאי קמיבעיא לי' אי בין השיגים כלפנים או כלחוץ הא מלתא דפשיטא היא דפי האם אינו קרוי בית החיצון ומתניתין קתני כל הנשים ממאות בבית החיצון ולא בפי האם, ועוד דבמתני' קתני מקום דישה — ומאחר שמקום דישה אינו פי האם גם בין השיגים אינו פי האם דאידי ואידי חד שיעורא הואי, ומסיים שם "ועלה בידינו דבין השיגים לאו היינו פי האם אלא מקום הוא בפרוזדור דקרוי בין השיגים והאשה הבקיאה החכמה שהעידה כך לפני מעלתך אינה אלא ספשה" עכ"ל. והרי מבואר שסובר בפשיטות דבין השיגים אינם כלל בצואר הרחם אלא בתוך הפרוזדור החיצוני הנקרא נרתיק ואילו אותן השיגים הדומות לשיני כרכשתא שנסגרים ונפתחים מעט בשעת הוסת היינו מקור עצמו ולא בין השיגים, וגם מבואר שם בפשיטות שהבין בדעת הרמב"ם שהוא קורא את הנרתיק בשם צואר הרחם ע"ש, גם הסד"ט האריך בזה בסי' קצ"ד ס"ק כ"ו וכסי' קצ"ו ס"ק כ"ו וכתב נמי בפשיטות דבין השיגים הוא בתוך הפרוזדור ולא בתוך פי האם, ואיך שהוא נלענ"ד דלדעת הסמ"ע והב"ח הנ"ל שמוברים מדבין השיגים הוא בתוך צואר הרחם" אינהו ודאי סברי דמה שנזכר בש"ס שא"א לפתיה"ק בלא דם לא קאי כלל על פי הצואר אשר לשיטתם הוא נקרא בשם פרוזדור וחלק ממנו גם נקרא בשם בית החיצון דהאי לאו קבר הוא אלא הקבר הוא יותר עמוק בתוך הגוף, אלא מסתבר דלשטתם צ"ל דפתיחת הקבר היינו מה שהרופאים קוראים היום בשם פי המקור הפנימי. וראיתי בשו"ת בית יצחק יו"ד ח"ב סי' י"ד אר"ט שהאריך בכללא דפתיחת הקבר ומצדד לחדש מסברא דנפשי' דמ"ש שא"א לפתיה"ק בלא דם קאי על מה שהרופאים קוראים היום פי המקור הפנימי, ולדבריהו נראה שכן דעת הב"ח והסמ"ע, ויש להוכיח דלמעשה אין חוששין לשטתם שהרי כל גדולי עולם האריכו בענין החולי המצוי בנשים שקורין פארטאל וכתבו שהוא נפילת המקור וצידדו משום כך להתיר עפ"י דברי הר"ש דכיון שהמקור נעקר ממקומו וירד לביה"ח אין זה חשיב כדרך ראיה והיא טהורה, ועיין בשו"ת צ"צ החדשות חיו"ד סי' קפ"ט ובאגרות שבין בעל התניא והרופא ר' ישעי' שכתבו דנפילת האם עצמה היא מלתא דלא שכיחא כלל ובעל התניא כתב שם דהמקור עצמו אינו נופל לעולם למטה ורק צואר הרחם הוא שנופל ואפי"ה קראו אותו בשם נפילת המקור וא"כ מוכח שגם המקור החיצוני הנקרא צואר הרחם נקרא בשם מקור, גם כתב שם בשו"ת בית יצחק "ודע מה שקרא הרמב"ם בפ"ה מא"ב לצואר הרחם פרוזדור אינו אלא בלשון

מושאל וכוונתו שצואר הרחם הוא כעין פרוזדור לרחם וע"כ כתב בלשון כלומר הפרוזדור הוא ממקום השיגים ולמטה" עכ"ל, אך כבר כתבנו דאין צורך בזה כיון דבזמן הרמב"ם היו קוראים את הפרוזדור הנקרא היום נרתיק בשם צואר הרחם, אבל עכ"פ להחת"ס שסובר דהשפתים של פי המקור החיצוני כבר נקרא בשם בית החיצון וגם סובר דעל אותו מקום אמרו בגמ' דא"א לפתיה"ק בלא דם לענ"ד דבריו תמוהים מאד ובעניי לא ידעתי איך אפשר ששני דברים אלה יתאימו יחד.

כד) גם נלענ"ד להוכיח מהב"י דלא סובר כלל כהב"ח והסמ"ע [וצ"ע על הב"ח שכתב שם שגם הב"י סובר כזותיה] דהנה אהך דינא דראתה דם בשפופרת טהורה כתב הב"י בסי' קפ"ח דמיירי דזקא בשפופרת דקה מאד שאינה פותחת הקבר דאל"כ הרי א"א לפתיה"ק בלא דם ועי"ש שכן כתב גם הטור "חתיכות קטנות דומיא דשפופרת" ויש מהאחרונים שכתבו משום כך דכיון דלא איתפרש כלל שיעורא דשפופרת דקה אין אנו יודעים כלל השיעור שנקרא דק וכמעט שנתבטל דין זה לגמרי, והנה דבר זה פשוט שאם הכניסה שפופרת עד תוך בין השיגים שהוא כלפנים וכשיצא הדם לביה"ח כבר הי' בתוך השפופרת ולא נגע כלל בבשר שבביה"ח ודאי טהורה, וא"כ מאי מקשה הב"י מפתיה"ק והלא אין זה שכיח כלל וכמעט שהוא מן הנמנע שתוכל האשה להכניס שפופרת בכח גדול עד לתוך המקור "הפנימי" ממש, וא"כ מה ראה הב"י לפרש הגמ' באופן דלא שכיח כלל וכלל ולהקשות מפתיה"ק ואמאי לא פירש כפשוטו באופן דשכיח יותר ולא יהא קשה מידי מפתיה"ק והיינו שהכניסה השפופרת לתוך אותו מקום שנקרא היום פי הרחם החיצוני רק עד בין השיגים ולא יותר דתו ליכא כלל פתיה"ק כי אם פתיחת השיגים בלבד ולא מציגין בגמ' שאמרו דא"א לפתיחה בלא דם אלא על הקבר ולא על מקום השיגים, והתינה להחת"ם שסובר דפי הקבר זפי המקור החיצוני היינו הך ובשנפתח קצת מבין השיגים היינו ממש פתיחת הקבר לא קשה מידי, אבל כיון שנתבאר שזה תמוה מאד ואמרנו בדעת הסמ"ע והב"ח דלדידהו רק פי המקור הפנימי נקרא בשם פתיחת הקבר, לפי"ז מוכח ודאי מהב"י דלא סובר כלל בוותייהו אלא סובר דהכנסת השפופרת אל המקום שקוראים היום פי הרחם החיצוני היינו הכנסה לפי המקור ממש, ולכן אע"ג דאפשר נמי לדחוק ולפרש הגמ' שלא הכניסה כלל השפופרת אל תוך המקור כי אם לתוך בין השיגים שהוא עדיין בתוך הנרתיק דליכא כלל פתיה"ק ונתבאר לעיל שכך פירשו כל הראשונים ואף גם בדעת הר"ש אמרנו דאפשר שהיא טהורה בכה"ג, ברם נראה דכיון שבאופן כזה אין אנו בטוחים שלא נכנס הדם מתחת לשפופרת ונגע בבשר שבצדדין לכן נח יותר לפרש בגמ' דמיירי שהכניסה השפופרת אל תוך המקור ממש כי רק אז יודעים ברור שכל הדם נכנס רק לתוך השפופרת ולא נגע כלל בבשר שבצדדין. ולכן שפיר תמה הב"י

מפתיה"ק והצדך לתרץ דמיירי דוקא בשפופרת דקה. אבל אם הי' סובר כהב"ח והסמ"ע א"א כלל להבין תמיהתו. ועיין בשו"ת מ"ב הנ"ל שכתב שם שא"א כלל להבנים השפופרת אל תוך המקור והא דבעי ר' ירמיה בראתה דם בשפופרת הוא משום דכך דרכו ומדתו של ר' ירמיה בבעיות שלו לשאול בביה"מ שאלות זרות ורחוקות משום יגדיל תורה ויאדיר. ולכאורה קשה דהרי נתבאר לעיל שרק לדעת הר"ש אפשר דבעינן דוקא שתבנים השפופרת לתוך המקור ממש אבל לשאר הראשונים סגי אם השפופרת מונחת רק מבין השינים ולפנים ודבר זה אינו כ"כ קשה ואין זה רק בנדר דרוש וקבל שכר ועיין בזה בס"ט. ונראה שגם המ"ב סובר כמו"ש דאם לא תתבה את השפופרת בתוך המקור אלא שרק מונחת בכל ביה"ח בלבד יש לחוש דשמא גם זב הדם בצדדין ומתחת לשפופרת. ולכן סובר דלא משכחת שיודעים ברור שהדם יצא רק דרך השפופרת ולא נגע כלל בבשר אא"כ תתבוה ממש לתוך המקור ודבר זה קשה מאד לעשותו. וכמו"כ לא ידעו בזמנם ללבוש שפופרת על פי המקור משא"כ בזמננו יכולים שפיר בקל לעשותו ע"י מומחה. וכן צ"ל במ"ש לעיל אות ד' מהאשכול דקשיא לי' נמי אמאי מהורה בשפופרת והאיכא פתיה"ק אע"ג דהוא עצמו סובר שם דסגי בהבנסת השפופרת עד המקור ולא אל תוכו, דהיינו נמי כדאמרן מפני שבאופן זה במוזהם יותר שלא נגע הדם בבשר.

ומצינן נמי ברמב"ם סוף פכ"ה מטומאת מת לענין אשה שמת עוברה בתוך מעיה שאם נגעה בו החיה טמאה מדבריהם בזירה שמא תגע בו משיצא לפרוזדור, ומבואר דמיד כשיצא לפרוזדור תו לא מקרי טומאה בלועה. ועיין בתוי"ט פ"ז דאהלות מ"ד שכתב שהוא ס"ס וצ"ל משיצא חוץ לפרוזדור כגירסתם של כל הראשונים בגמ' שלנו אולם בשו"ע הרב ז"ל סי' קפ"ג בקו"א או"ג כתב להדיא דהרמב"ם גרס בגמ' "לפרוזדור" וסובר דחשיב כילוד וגם מטמאה משום לידה בפנים בפרוזדור וה"ה נמי שהעובר מטמא מיד כשיצא אל הפרוזדור. וראיתי שם בהגהות "כתבי יד" מבעל צ"צ ז"ל שחמה דמ"מ אותו חלק הפרוזדור שהוא מבין השינים ולפנים דינו וראי כבפנים וא"כ איך אפשר לגרוס ברמב"ם לפרוזדור דמשמע מיד בראשיתו. וכתב "ואולי משום דיציאת הראש להיות טמאה לידה איגו [="אלא" כך ב"ל להגיה] כדי שיצא ראשו וא"כ יגיע עד שהאבר דש". ולענ"ד דבריו צ"ע דמ"מ איך אמרינן דביציאת הראש לפרוזדור כבר חשיב כילוד, הן אמנם דמקצת מהראש שפיר נמצא מבין השינים ולחוץ אבל עיקרו של ראש הוא עדיין בפנים וא"כ אמאי מטמא והא גזיה"כ הוא דלא מטמא עד שיחשב כילוד וגם איך אפשר לגרוס בגמ' דמיד כשיצא לפרוזדור כבר חשיב כילוד, והן אמנם מצינן בריטב"א מ"ב ע"ב שכתב "חוץ לפרוזדור פי' שהוציא לחוץ דהיינו פרוזדור מדקתני לי' גבי דם נדה וגבי זיבה דמיירי בהכי" מ"מ הרי מבואר דכוונתו שכל

הראש יצא ונמצא כולו מבין השינים ולחוץ אבל לא אל תחלת הפרוזדור. וכן גם כתבו התוס' בחולין ס"ח ובבכורות מ"ו דפרוזדור האמור כאן היינו בית החיצון, גם הרב ז"ל בעצמו הביא גמ' זו שבנדה מ"ב ע"ב דמבואר שם שטומאת לידה ונדה דמיין אהדדי, וכיון שכן מסתבר שכל הראש כולו צריך לעבור ולהמצא מחוץ לבין השינים ולא סגי כלל במקצתו, עכ"פ ברור הדבר שהרב ז"ל ודאי סובר דפרוזדור הוא הנרתיק ולא צואר הרחם שהרי אין להעלות על הדעת דבשעה שהעובר הוא עדיין בתוך הצואר שכבר חשיב כילוד, וכידוע נחלקו גדולי הדורות בהאי כללא דיצא ראשו חוץ לפרוזדור דחשיב כילוד דאיכא דסברי דבעינן שיצא דוקא לאויר העולם ואיכא דסברי כפשטות דברי רש"י ותוס' שם בנדה מ"ב ע"ב דגם בעודו תוך הפרוזדור מ"מ מיד כשנכנס לבית החיצון כבר חשיב כילוד, ואם נגקוט כהב"ח והחת"ס היינו צריכים לומר דגם לפני שיצא לנרתיק ג"כ חשיב כבר כילוד כיון דלדידהו פי' המקור כבר חשיב כמבין השינים ולחוץ, ומעולם לא שמענו להשוש שיחשב כילוד גם לפני שהעובר הוציא את ראשו לתוך הנרתיק, גם הנני להעיר דחוץ ממה שהבאנו לעיל מהגו"ב גם ראיתי שם בחיוד"ק סי' נ"ז שכתב להדיא שגם פי המקור החיצוני הנכנס לתוך הפרוזדור [דהיינו לתוך הנרתיק] שהאשה יכולה בדוחק לנגוע בו יש עליו שם מקור שמקומו סמא, וא"כ מוכח שלא העלה כלל על דעתו להסתפק ולומר כהב"ח והסמ"ע שהמקור הוא יותר עמוק בתוך הגוף במקום שאין יד האשה מגעת כלל לשם.

בה) וגהניתי כשמצאתי בס' אהל אברהם להגאון ר' אברהם שאג ז"ל תלמיד מובהק של החת"ס שכתב שם בסי' כ"ח "ואשר שדר לן מר חודפא ומותיב ומפרק בדברי מרן רבנו הגאון מהרמ"ס זצוק"ל בתשו' סי' קס"ז — על זה ההכרח להאריך קצת, כי באמת נפלאים דברי מרן ז"ל שם והן בכל יום ס' סדרי טהרות על שלחנו הטהור ובדבר זה העלים עין קדשו ושם מבואר הכל ברוח היטב והדבר מוכרח כי מבין השינים ולמטה אשר שמו בית החיצון לטמא דם נדה הוא איננו תיכף בתחלת הפרוזדור סמוך למקור וכבר הוכיח כן המשאת בנימין בתשו' וכן מבואר בפיה"מ — ומרן ז"ל כתב בתשו' הנ"ל דדברי הרמב"ם בפיה"מ משובשין לא עלה על זכרונו את דברי תשובת משאת בנימין" וכו' עכ"ל, גם הגאון בעל בית שלמה ביו"ד ח"ב סי' ל"ט כתב על אלה דברי החת"ס שהם חמוהים מאד, וכן ראיתי בס' שבילי דוד חיו"ד סי' ק"צ שמביא ג"כ את דברי החת"ס וכתב עליו "והוא תמוה דאם נאמר דמגיע עד פתחי המקור מה זה שכתב ואין מגיע עד ראשו שבפנים אלא רחוק מעט לפי האצבעות ומשמע עכ"פ שנכנס קרוב לו ואם נאמר דבאמת נכנס מעט זה אינו דא"א לפתיה"ק בלי דם אלא ע"כ בין השינים הם להלן מפי המקור" עכ"ל, גם נפישי רבוואתי ראשונים ואחרונים שכתבו אהך דראתה דם בשפופרת טהורה דאין צ"ל "שתחבה" השפופרת ממש תוך המקור "רק הבניסתו

בכל הפרוזדור עד למעלה ממקום דישה סמוך למקור" כלשונו של בעל שו"ע הרב ז"ל בקו"א שבסי' קפ"ג ובסי' קפ"ח, ולדידהו ודאי מוכח דפי המקור לאו היינו בית החיצון שהרי אם נאמר כהחת"ס דדא ודא אחת היא כבר נטמאה תיכף בשעה שהדם נגע בשפתי פי המקור.

ולכן חושבני דאף שלפי"ז יתבן שאין אנו יודעים ברור להבדיר את מקום בין השיגים ואת תלתולי הבשר שהזכירו רש"י והמאירי אעפי"כ למעשה ברור דאין להשוש כלל ששפתי פי המקור כבר קרוי בשם בית החיצון [הלום ראיתי בס' תפארת צבי ח"ב להגאון ר' צדוק הכהן ז"ל בסוף עמוד 8 מדפי הספר שכתב נמי דשפתי הרחם הם התחלת בין השיגים, אך עי"ש שחתום ע"ז איש אחר ולא הגאון הנ"ל וצ"ע] וכ"ש דלא נקטינן כתב"ח והסמ"ע שרק פי המקור הפנימי נקרא בשם חדר, שהרי כל גדולי עולם כתבו לענין חציצה בטבעת שבאותו מקום דנקרא בלוע ולא בעי ראוי לביאת מים ואם כדבריהם אינו אלא בית הסתרים שצריך ודאי להיות ראוי לביאת מים כיון שעיקר הטבעת הוא מחוץ לפי הרחם החיצוני ולהדיא מבואר בגמ' ובהלכה דכל שהוא מבין השיגים ולחוץ מיקרי ביהס"ת ולא כלוע, ולכן נראה דסוגיין דעלמא כדאמרן, ובאמת הי' נלענ"ד דסגי להלביש שפופרת על פי המקור החיצוני וקצהו השני סגי שיגיע עד לביה"ח דהיינו עד סוף בין השיגים ואין צריכים כלל שהשפופרת תצא ממש חוץ לגופה, וכמו"ש החת"ס דלשיטתו ששפתי הרחם כבר נקרא בשם בית החיצון דסגי בשפופרת קצרה שמכניסים בפי הרחם, וא"כ ה"ה נמי לדידן דסגי בשפופרת שמגעת עד לאמצע הנרתיק שהוא כבר מבין השיגים ולחוץ, וכדאמרן דכמו שמצינן לענין תרו"מ דכל שהגיעו לעונתו בפטור ה"ז פטור לעולם כך גם כאן כל שעובר את הגבול של בין השיגים בטהרה ע"י שפופרת שוב אינה נטמאת גם אם הדם נוגע אח"כ בבשר שבביה"ח, ועיין בפת"ש סי' קפ"ג סק"ב דכתב נמי הכי מבעל שו"ת ברית אברהם. אך כיון דלא מסיימי מילתא ואין יודעים ברור לכוין את מקום בין השיגים וגם כיון דאמשר שהגו"ב מחמיר וסובר שהאשה טמאה נדה מדאורייתא גם בהרגשת זיבת דבר לח גרידא בבית החיצון אע"פ שלא הרגישה כלל פתיחת הקבר, ועיין גם בדו"ת סי' קפ"ג סק"ה שהביא מהר"ח אור זרוע סי' קי"ב בשם מורו הר"ר עובדי' ז"ל שפירש שתרגיש בבשרה שנמצאה דם בבשרה אפי' אינה מרגשת ביציאתו כגון דם הנמצא במרחודר שחייבים עליה אע"פ שלא הרגישה בו ביציאתו מן המקור עכ"ל, ונמצא דלדעת הר"ן בריש פ"ח דנדה דטעמא דממעטינן שפופרת הוי נמי מפני שאינה מרגשת הדם בבשרה ודאי מהני נגיעה בבשר שבבית החיצון, ועיין בשו"ע הרב סי' קפ"ג בקו"א אות ב' שסובר דלפי"ז גם עובי כותלי בית הרחם מבחוץ ג"כ קרינן בהו בבשרה, וא"כ אף דאנן לא אזלינן בהא מלתא בשטת הר"ן אפי"ה יתכן לומר כן גם להחולקים על הר"ן, והן אמנם שרבו החולקים על הגו"ב ובמהדו"ת

כתב גם בנו בסי' קי"ט דחרתי בעינן שתרגיש פתיה"ק וגם תרגיש זיבת דבר לח עיי"ש, וגם לענ"ד צ"ע קצת מדברי הרמב"ם בריש פ"ט מאיסורי ביאה שכתב דבלי הרגשה אין האשה טמאה מה"ת בנדה או בזיבה, ומ"מ כתב „ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה" ומשמע דהא גופא שהיא רואה עכשו את הדם בפרוזדור אין זו חשיב הרגשה ואם כהגו"ב הרי אין לך הרגשה גדולה מזו, וכמעט שכל הגדולים דחו בזה את דברי הגו"ב, אך אעפי"כ אין זה כ"כ פשוט וברור ויתכן גם לומר שאם נעקר הדם מהמקור בהרגשה חל עליו שם דם נדה ואם נוגע אח"כ בבשר שבביה"ח הרי היא טמאה אע"פ שהגיע עד שם דרך שפופרת, לכן כתבנו שהשפופרת תהא ארוכה עד שתצא לגמרי מגופה כי אז גם בטוחים שאינו מתקמט כיון שהקצה של השפופרת יוצא ממש לגמרי מחוץ לגופה.

סיכום מהדברים שנתבארו במאמר זה

א) משום מצות פו"ר וכדי שלא להוציא אשה מבעלה יש הרבה דרכים להתיר נשים נדות שיתחילו במנין ז' נקיים מבלי להמתין קודם חמשה ימים משום חששא דפולטת ש"ז, אך אין להקל בזה אלא ע"י־רב מובהק.

ב) חומרא זו שנהגו בנות ישראל לישב ז' נקיים על טפת דם כתרדל היא הלכה פסוקה, ואפי' משום מצות פו"ר וצער גדול של חשש גירושין אין להקל.

ג) אשה שלבשה שפופרת של גומי על פי המקור לפני שהגיע שעת וסתה, והשפופרת היא ארוכה ויוצאת עד חוץ לגופה, אם נעשה הדבר — ע"י רופא מומחה וירא שמים — באופן כזה שברור הדבר שהדם שיצא מהמקור לא נגע כלל בבשרה יש מקום להקל שתפסיק בטהרה לאחר ז' ימים ותטבול לערב בלא ברכה והיא מותרת לבעלה אף אם ראתה כל הו' ימים דם דרך השפופרת, אולם כל זה דוקא בכה"ג שמדאורייתא היא רק נדה ולא זבה, וגם רק במקום מצות פו"ר ומשום גדול השלום, וגם תבדוק עצמה בסוף ז' כמבואר באות ט"ו.

ד) אשה שראתה דם מחמת תשמיש, יכולה להבדק אם כבר נתרפאה ע"י זה שתלבש לפני תשמיש שפופרת הנ"ל ותוכל לשמש אז עם בעלה, ואם תבדוק עצמה לאחר תשמיש ולא תמצא דם הרי היא לגמרי מותרת לבעלה, ואינה זקוקה עוד לשפופרת.

ה) אשה שראתה פעם אחת דם בליל טבילה דנקטינן שאפי' אם ראתה לאחר זמן רב מהתשמיש אפי"ה נאסרת לכל ימי חייה לשמש בליל טבילה, ולדבריהם יש לה תקנה ע"י זה שתלבש פעם אחת שפופרת הנ"ל בליל טבילה לפני תשמיש, ואם בכל אותו הלילה לא ראתה דם חוזרה להיות ככל הנשים ומותרת לשמש גם בליל טבילה.

ו) אשה זקנה שהיא טהורה ומסולקת מדמים ורוצה להתחתן במקום שאין מקוה כשרה, יכולה להפקיע עצמה מחובת טבילה שחייבת מחמת חששא דשמא ראתה דם חימוד, ע"י זה שתלבש שפופרת הנ"ל בכל שעת התביעה שהבעל תובעה לנשואין, או שתחזיק שם מוך דחוק בכל שעת התביעה, ואח"כ תוציא את השפופרת או המוך דחוק, ואם לא מצאה דם המשיך לבדוק עצמה כל יום עד יום החופה ואם לא תמצא דם תהא מותרת להתחתן מבלי שתתחייב לטבול, אך צריכים לעשות דבר זה באופן שעצם לבישת השפופרת או הכנסת המוך לא יהא נראה בעיניה כתביעה לנשואין.

ז) בירור דמה שהרופאים קוראים היום פי המקור הפנימי הוא כבר אמצעיתו של המקור ודק פי המקור החיצוני הוא התחלת המקור, ופתיחתו של מקום זה נקרא בגמ' בשם פתיחת הקבר אשר על זה אמרו שא"א לפתיה"ק בלא דם.

ח) מקום „בין השינים" אשר ממנו והלאה נקרא בית החיצון, ואין האשה נטמאת אלא א"כ יצא הדם מבין השינים ולחוץ, הוא לא בתוך המקום שקוראים היום בשם „צואר הרחם" כי אם בתוך ה„נרתיק" הנקרא גם בשם פרוזדור, והוא סמוך לפי המקור החיצוני הנקרא היום בשם „צואר הרחם".

ט) „בית החיצון" מתחיל רק מסוף בין השינים שהוא בתוך הנרתיק הנקרא פרוזדור, אבל שפתי פי המקור החיצוני שנקרא גם בשם צואר הרחם היינו ממש פי המקור ולא בית החיצון, וממנו והלאה עוד נשאר מקום קטן שעדיין נקרא בשם בית הפנימי, ואילו הבית החיצון מתחיל רק אח"כ ואין האשה טמאה נדה אלא א"כ הדם נוגע בבשר שבבית החיצון, ואפשר שהיא טמאה אפילו אם הדם רק נמצא בתוך החלל של אותו מקום אפי' אם אינו נוגע ממש בבשר, ובלבד שלא יהי' שם דבר החוצץ בין הדם והבשר.

בפיזום המאמר הנני חוזר ומדגיש את אשר כתבתי כבר בפנים שכל הדברים מכוונים בשכיל נשים חשוכי בנים, ואף גם זאת רק בתור „הצעה" לגדולי תורה — ולא למעשה.

הרב יחיאל יעקב ווינברג

בענין מצות כתיבת ספר תורה

א) הנה כת"ר חקר חקירה מעניינת מאד אם יוצאים מצות כתיבת ס"ת ע"י קבלה במתנה ולפי זכרוני (אין מכתב כת"ר לפני) נטה כת"ר לדעה שאינו יוצא. דרק בקנה ס"ת יצא לפי שהוציא כסף מכיסו וטרח ברכישת הס"ת, משא"כ מי שקיבל מתנה. וכת"ר ציין לפ"ת סי' ע"ר שהביא בשם ספר משנת חכמים דדווקא קנה ס"ת מהני כיון דקנין כספו הוא אבל אם הניחו לו אבותיו ס"ת לא יצא לפי שבא לו בלא טורח כלל ואם אחר כתב בשבילו אינו יוצא מטעם זה. ולפי דעת כת"ר הוא הדין גם בקיבל מתנה. ואף שיש לפקפק ולומר דמתנה הוא כמכר כמ"ש בגמ' מגילה למ"ד מתנה כמכר משום דאי לאו דהוה לי' הנאה מיני' לא הוה יהיב לי' הדר הוה לי' מתנה כזביני, אבל באמת זה שייך רק בנותן מתנה לאיש זר דאז אמרינן דאי לאו דהוה ליה הנאה מיני' לא הוה יהיב לי' אבל אם נותן מתנה לבנו או להתנו אין לומר כן, דהרי הוא נותן לו מחמת אהבת האב לבנו, וממעם זה כתבו האחרונים דמותר לאדם שכתב ס"ת לעצמו להקדיש לביהכ"נ ואין בזה משום מכר, (ולא כהתר"ח במס' סנהדרין כ"א ע"ב שאסור להקדיש ס"ת משום דעי"ז מבטל מצותו בכתיבת ס"ת) דמתנה לביהכ"נ אינו כמכר לפי שהוא נותן לשם מצוה ולא משום דהוה לי' הנאה. ועוד דאפילו נאמר דגם מתנה מאב לבן הוה כמכר אין זה נוגע כחיוב הבן לקיים מצות כתיבת ס"ת. ואפילו אם נתן ס"ת במתנה לאיש זר ג"כ לא קיים מקבל המתנה מצות כתיבת ס"ת לפי דעת המשנת חכמים. דבשלמא בקנה ס"ת בכספו יש לומר שיצא משום שהוציא כסף לקניית ס"ת זה, אבל אם קיבל ס"ת במתנה לא הוציא כסף למתנה זו שקיבל עכשיו דהרי הנאה שגרם להנותן נעשתה קודם שקיבל הס"ת במתנה ובשעה זו לא חשב על קבלת ס"ת במתנה. ונהי שמצד הנותן יש לומר שנותן הס"ת בעד הנאה שקיבל מהמקבל, אבל מצד המקבל אין לומר כן, שהרי בשעה שגרם לו הנאה לא חשב על קבלת ס"ת בעתיד, ולפי סברת המשנת חכמים הקונה ס"ת יוצא בשביל שטרח והוציא כספו לשם רכישת ס"ת משא"כ בירש ס"ת מאבותיו לא יצא לפי שלא טרח. וסברא א שייכת גם בקיבל מתנה שלא טרח ולא הוציא כסף ברכישת ס"ת זה.

ב) אולם עצם היסוד של המ"ח שהחילוק בין הניתו לו אבותיו שאינו יוצא ובין קנה ס"ת שיוצא הוא משום שבהניחו לו אבותיו בא לו הס"ת בלא טורח, ובקנה יוצא משום שטרח וגם הוציא כספו ברכישת הס"ת הוא מפוקפק מאד, ואמנם

אמר | גליון | יום ב' | עמ' ב

הרב אליעזר ולדנברג: "אין לבטל את הבחירות לרבנות"

**"אין לבטל בחירות לרבנות, אבל אי אפשר לבחור רבנים בלי הסכמה רחבה", אומר הרב אליעזר ולדנברג, ראש בית הדין הגבוה לערעורים, ומבקר את הרבנים הראשיים על שלא הגיעו לידי הסכמה. "אם לא יגיעו לידי הסכמה, אי אפשר לבחור רבנים", הוא אומר. "אם לא יגיעו לידי הסכמה, אי אפשר לבחור רבנים, אבל אי אפשר לבחור רבנים בלי הסכמה רחבה.

מקום דישה", משמע דהשמש דש בין השיניים ודלא כרמב"ם הנ"ל. והדברים בלא"ה צע"ג הרי בין השיניים הם כלפנים ולמה צריך לבדוק שם]. אלא שיל"ע אם מקום בין השיניים שממנו והלאה הוא מקום דישה הוא בתוך צואר הרחם או מחוצה לו בפרוזדור החיצוני. ונחלקו בזה האחרונים כפי שיבואר להלן.

ד' הסוברים דבין השיניים הם בתוך צואר הרחם

ב. ז"ל הרמב"ם (פ"ה מה' איסו"ב ה"ג - ה"ד) "משל משלו חכמים באשה, הרחם שבו נוצר הולד והוא הנקרא מקור והוא שדם נדה חבה יוצא ממנו קוראין אותו חדר לפי שהוא לפני ולפנים. וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרחם. ובשעת גמר ביאה האבר נכנס לפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות" עכ"ל. ובביאור דברי הרמב"ם נחלקו האחרונים. הג"ר ואלק כ"ץ (בעל הסמ"ע והפרישה) בשאלתו שהובאה בשו"ת הב"ח החדשות (סי' ל"ד) ובשו"ת משאת בנימין (סי' מ"ט) הבין ברמב"ם דפרוזדור היינו מה שמכונה כיום "צואר הרחם" ולדבריו בשעת גמר ביאה האבר נכנס לתוך הפה החיצוני של צואר הרחם וממקום הגעת האבר ולפנים מתחיל מקום בין השיניים עד הפה הפנימי של צואר הרחם. ועל כן הקשה איך עושים בדיקת שפופרת הרי בדיקה זו צ"ל עד מקום שהשמש דש וקשה מאד להכניס את המכחול עד לשם כי אותו הצואר הוא נסתם הרבה מאד אפילו בראש החיצון ובדוחק גדול תוכל להכניס שם אצבע ואיך תכניס שם השפופרת, וגם איך תעשה בדיקות ז"נ שצ"ל עד מקום שהשמש דש. והב"ח בתשובתו שם (סי' ל"ה) הסכים לכל ההנחות הנ"ל וכתב דבדיקת שפופרת צריכה להכנס לתוך צואר הרחם, וכמו שאבר התשמיש נכנס לשם בגמר ביאה כך גם חוכל השפופרת להכנס [וצ"ע מה היתה ההו"א של בעל הפרישה לחלק ביניהם], ולגבי בדיקת ז"נ אין שיעור זה מעכב, ע"ש. וכהבנה זו כד' הרמב"ם נראה ג"כ מדברי שו"ת חת"ס (יו"ד סי' קס"ז ד"ה אך, ובעוד תשובות) שהביא את דברי הנוב"י שהוכיח שהרגשה היינו זיבת דבר לח ממה שמתיבת "בבשרה" ילפינן עד שתרגיש בבשרה וילפינן נמי שמטמאת בפנים ככחרץ דהיינו בבית החיצון, והרגשה בבית החיצון אינה יכולה להיות פתיחת המקור אלא רק זיבת דבר לח. והחת"ס חלק ע"ז עפ"ד הרמב"ם הנ"ל דבגמר ביאה האבר נכנס לפרוזדור, ומשם ולחרץ מתחיל הבית החיצון ואפ"ה שייכת שם הרגשת פתיחת פי המקור[1].

1. מדברי החוו"א (סי' צ"ב ס"ק כ"ז - כ"ח) נראה שהבין בחת"ס שהבית החיצון מתחיל רק בפרוזדור החיצוני, ואילו צואר הרחם כולו הוא מקום בין השיניים ודינו כחדר עצמו, ע"ש בכל דבריו, ולכן החקשה דלא היו צריכים לסימנא דבין השיניים ודי היה לומר שפיר כשיצא מהמקור נטמאת. אמנם לכאורה בגמ' מבואר דמקום דישה נחשב כבית החיצון וא"כ גם מקום כניסת האבר לתוך צואר הרחם צריך להחשב כבה"ח. ויותר מובן לכאורה מש"כ בקונטרס השפופרת לגרש"ז אויערבך זצ"ל שבס"ס אמרי אברהם (ענף ד' אות ל"ה, ודס"ח

ד' הסוברים דבין השיניים הם בתוך הפרוזדור החיצוני

ג. בתשובת הר"ר וייפרש מקראקא המובאת בתשובות הב"ח החדשות (סי' ל"ד) האריך לבאר דמקום הבית החיצון היינו הפרוזדור החיצוני ושם השמש דש, ועפ"ז כתב דבדיקות ז"נ ובדיקת שפופרת הם רק בפרוזדור החיצוני וא"צ להכנס לתוך צואר הרחם ודלא כפרישה וב"ח הנ"ל. ונראה מדבריו דבין השיניים מגיעים עד סוף צואר הרחם ולכן הבדיקה צריכה להגיע עד סוף הפרוזדור החיצוני [וכתב שם "וידוע דעד שם בודקות כל הנשים בלי דוחק וקושי כלל כידוע". וצ"ע מהמציאות שקשה מאד לבדוק כ"כ עמוק לפנים ממקום שהשמש דש. ושו"ר בשו"ת בית שלמה (יו"ד ח"ב סי' ל"ט) שהביא דבריו והעיר ע"ז שבחשובת משאת בנימין מבואר שגם זה קשה מאד], אולם בסוף דבריו צידד דמש"כ הרמב"ם "ובשעת גמר ביאה האבר נכנס לפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים" כוונתו לפרוזדור החיצוני ולפ"ז א"צ לבדוק אפילו את כל הפרוזדור החיצוני. ובשו"ת משאת בנימין (סי' מ"ט) האריך להוכיח דבין השיניים אינם בפי האם אלא בסוף הפרוזדור החיצוני (המכונה כיום גרתיק) ואף שהם חלק מהפרוזדור אינם נקראים בית החיצון, והוכיח כן גם מד' הרמב"ם הנ"ל דמקום דישה אינו בפי האם וא"כ גם בין השיניים אינם בפי האם אלא מבחוץ. והסכימו עמו הסד"ט (קצ"ד סקכ"ו ד"ה וראיתי וכו' ומעתה), פרדס רמונים (קפ"ח מקשה והב סק"ו) ושו"ת בית שלמה (יו"ד ח"ב סי' ל"ט). ובשו"ת רעק"א (סי' ס') כתב דמה דבעינן בד"נ בדיקות חו"ס הוא משום שאינה מגיעה בבדיקתה עד מקום שהשמש דש ואפילו אם תגיע מ"מ אין השמש מגיע עד סוף הפרוזדור כמש"כ הרמב"ם הנ"ל דבשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבפנים ולכן חיישינן שהדם זב דרך הצדדים, ועפ"ז המציא תקנה לאשה שאינה יכולה לבדוק בחו"ס שתכניס שפופרת ומוך עד פי האם ממש דבזה אין חשש זיבה מן הצדדים וא"צ בדיקת חו"ס, ע"ש. וממש"כ שהאבר אינו מגיע עד פי האם נראה דגם בין השיניים הם בפרוזדור החיצוני, שהרי במקום גמר דישה מתחיל מקום בין השיניים, וכן הבין כדבריו החזו"א (סי' צ"ב סקכ"ז). ובקונטרס השפופרת לגרש"א (ענף ד' אות ל"ז) כתב דכן יש להוכיח מהאחרונים [וביניהם גם החת"ס עצמו בסי' קצ"ב] שכתבו דאשה שיש לה חולי נפילת הרחם ושמו לה טבעת להחזיק הרחם לא הוי חציצה כיון דהוי מלפנים ממקום שהשמש דש וחשיב כבלוע, והרי כידוע וכפי ששמע גם מרופאים טבעת זו מולבשת על פי המקור וחלק גדול ממנה בולט מחוץ למקור, והרי קי"ל כרבא (בגמ' מ"ב ע"ב) דהבית החיצון נחשב כבית הסתרים וצ"ל ראוי לביאת מים, וע"כ דמקום זה הוא בכלל בין השיניים ואינו בכלל הבית החיצון.

במנחת שלמה ח"ב מהדורת תשנ"ט סי' ע', מהדורת תש"ס סי' ע"ב) שכונתת החת"ס שבין השיניים נמצא בצד הפנימי של צואר הרחם אבל הצד החיצוני של הצואר היכא שהאבר נכנס נחשב כבית החיצון, ולכן כתב החת"ס (בסי' קע"א ד"ה הנה) "שמקור הגרמת הטומאה הוא בשפתי פי המקור", דהבשר שבקצה המקור נחשב כבר כבית החיצון.

ועדיין צ"ב לשיטת כל האחרונים הללו מלשון הרמב"ם הנ"ל "**צואר ורחם** כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי לא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה **קוראין אותו פרוזדור** כלומר שהוא ביה שער לרחם. **ובשעת גמר ביאה האבר נכנס לפרוזדור** ואינו מגיע עד ראשו שמבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות", הרי דפרוזדור היינו צואר הרחם, והאבר נכנס לתוכו בשעת גמר ביאה. והגרשז"א בקונטרס השפופרת (ענף ד' אות ל"ו) כתב ליישב זאת עפ"ד האנצ"ת (ערך "רם נדה", כרך ז' עמ' תקי"ז הערה 13א') שהרופאים בזמן העתיק קראו בשם "צואר הרחם" למה שקוראים היום "נרתיק" ולא למה שקוראים היום "צואר הרחם" שהוא התחלת הרחם עצמו. וא"כ י"ל דכוונת הרמב"ם לפרוזדור החיצוני הנקרא נרתיק ולשם האבר נכנס ואינו מגיע עד סופו בשעת גמר ביאה. ומש"כ הרמב"ם בפ"ד הכ"כ גבי בדיקת שפופרת "מביאה שפופרת של אבר וכו' ומוך מונח על ראשו ודופקת אותו עד שיגיע המוך לצואר הרחם" יש לדחוק דכוונתו עד שיגיע לסוף צואר הרחם דהיינו לסוף הבית החיצון המכונה נרתיק.

ולכאורה אף אם יש קצת דוחק לשיטה זו בלשון הרמב"ם מ"מ המציאות מעידה כאלף עדים שלא שייך שדבר עב כמו האבר יכנס לתוך צואר הרחם שהוא סגור כמעט לגמרי (עד כשלושה מ"מ) מבלי לגרום כאבים גדולים, ולפי ידיעת הרפואה כיום אין הבנה כלל לשיטה הראשונה. והגם שיש רתיעה לפסוק ע"פ ידיעות חיצוניות, מ"מ הא החת"ס גופיה בתשובה הנ"ל הכריע בזה כרמב"ם (כפי הבנתו הנ"ל) נגד שאר הראשונים מאחר שכן העידו ספרי הרפואה של זמנו, וא"כ כ"ש שיש לסמוך על רפואת זמננו שבנויה על ידיעות ברורות ולא על השערות כבזמנם. ועיין כיו"ב בס' יד יהודה על שו"ע יו"ד (סי' פ"ז סק"ו ד"ה ומחמת). וכן נקטו לדינא הגרש"ז אויערבך (בקונטרס הנ"ל) ובשיעורי שבה"ל (סי' קפ"ג אות ב', עמ' ה') שבין השיניים נמצא בקצה הפנימי של הנרתיק.

מקום פתיחת פי הקבר ע"פ הנ"ל

ד. בשו"ת חת"ס הנ"ל (סי' קס"ז) כתב דהשמש נכנס לתוך צואר הרחם ולכן נקרא מקום זה בשם בית החיצון ושם הוא מקום הרגשת פי המקור [ודלא כנוב"י שרצה להכריח שהרגשה היינו זיבת דבר לח דלא משכחת לה הרגשת פתיחת המקור בבה"ח]. ובקונטרס השפופרת לגרשז"א (ענף ד' אות ל"ז) תמה ע"ז דא"כ לפי הסוברים דגם על פתיחה מבחוץ אמרינן דא"א לפה"ק בלא דם נמצא דבכל תשמיש אשה צריכה להאסר על בעלה כדין רואה מחמת תשמיש [והביא שהחת"ס בעצמו בסי' קע"ט כתב דהשמש הדש אינו נוגע אלא סמוך לפתח הקבר, וא"כ סותר דברי עצמו]. אמנם כבר הרגיש בטענה זו בס' תפל"מ (סי' קפ"ח ד"ה בשו"ע סוף סעיף ג') וכתב להוכיח מזה גופא שפתיחה חיצונית לא גורמת לדם שהרי השמש דש עד פתח המקור וכן הבדיקות של ז"נ הם עד מקום שהשמש דש. אך בפרדס רמונים (קפ"ח מקשה זהב סק"ו) השיג על הוכחת התפל"מ דהשמש לא מגיע בכלל לפי המקור וכשיטה הב' שהבאנו לעיל וא"כ אין ראיה שפתיחה חיצונית לא מוציאה דם. ולפ"ד

החת"ס יוצא דהפה החיצוני-של צואר הרחם הוא חלק מהבית החיצון שהרי השמש נכנס לתוכו ואעפ"כ שם הוא מקום הרגשת פתיחת הקבר שא"א לה בלא דם. ובסברא ד"ז צע"ג, הרי אין זה חלק מהקבר אלא מהבית החיצון. וכתב הגרשז"א בקונטרס השפופרת (אות ל"ח) דמסתבר דשאר האחרונים שסוברים דבין השיניים הוא בתוך צואר הרחם כגון הפרישה והב"ח יסברו שדין פתיחת הקבר הוא דווקא בפה הפנימי של צואר הרחם ולא בפה החיצוני שאינו חלק מהרחם, ודלא כחת"ס הנ"ל. וכל זה לסוברים דבין השיניים הוא בתוך צואר הרחם, אבל לסוברים שבין השיניים הוא בקצה הפרוזדור החיצוני וכל צואר הרחם וגם קצה הפרוזדור נקראים בית הפנימי לכאורה אין הכרח עדיין אם מקום פה"ק הוא הפה החיצוני או הפנימי של צואר הרחם. [בס' שיעורי שבה"ל (קפ"ח ס"ג, עמ' צ"ט ד"ה ולהלכה) כתב דהר"ר וייפוש והב"ח נחלקו מהו מקום פה"ק, אך לפמש"ב אין הכרח בד' הר"ר וייפוש לאחת מהאפשרויות].

ד' פוסקי זמננו מהו מקום פתיחת הקבר

ה. הגרשז"א בקונטרס השפופרת הנ"ל (אות ל"ח) כתב להוכיח דפתיחת הקבר היינו הפה החיצוני ממה שהתירו הפוסקים כשנעקר המקור ממקומו וירד לבית החיצון משום שאין זה כדרך ראיה, ומבואר באגרות בעל התניא (אגרת קי"ד) בשם הרופא ר' ישעיה דהרחם עצמו אינו נופל אלא רק צואר הרחם, ואפ"ה קראו לזה בשם נפילת המקור וא"כ מוכח דגם צואר הרחם נקרא בשם מקור, ולא הבנתי ראייתו, דדאי צואר הרחם נכלל בשם "בית הפנימי" או בשם "מקור" שהרי הוא נמצא לפנים מבין השיניים, אבל אין זה מכריח שפתיחת הפה החיצוני לבדה גורמת להחלת דם. ומלבד זאת כיום ידוע ופשוט שגם המקור עצמו יכול ליפול לבית החיצון וא"כ אין שום ראיה משם. עוד כתב הגרשז"א שם (אות ל"ט) להוכיח מהב"י שפתיחת הפה החיצוני של צואר הרחם מוציאה דם ממה שהיה פשיטא ליה לב"י שהשפופרת פותחת את הקבר ונאלץ לדחוק דמיירי בשפופרת דקה, ומסתמא מיירי שמכניסה רק לצואר הרחם ולא לרחם עצמו שהוא כמעט מן הנמנע ואפ"ה החשיב זאת כפתיחת המקור, עכ"ד. ושמא יש לדחות דהב"י הבין מסתימת הדברים דמיירי גם במכנסת למקור ממש, ובשפופרת דקה מאד זה אפשרי. ובס' שיעורי שבה"ל (הנ"ל) כתב דההוראה באחרונים להחמיר בפתח צואר הרחם החיצוני. וצ"ב לאיזה אחרונים התכוין. [אולי כוונתו לדברי האחרונים (הנ"ל באות ב') שהבינו ברמב"ם דהאבר נכנס לתוך צואר הרחם ומזה הוכיחו דפתיחה חיצונית לא מוציאה דם או ששיעור אבר לא מקרי פתיחה (עיין תפל"מ הנ"ל, ודברי מלכיאל ח"ב סי' נ"ז אות י"ג). אמנם גם לפי הבנה זו ברמב"ם יש לדחות דזה גופא הטעם דאין פה"ק בכל תשמיש כיון שלא נפתח הפה הפנימי של צואר הרחם וכמש"כ בשו"ת עמק שאלה (יו"ד סי' ל"א), ובלא"ה העיקר כד' הסוברים דהאבר לא נכנס כלל לצואר הרחם וא"כ אין שום ראיה משם].

לעומת זאת בשו"ת בית יצחק (שמלקיש, יו"ד ח"ב סי' י"ד אות ט') ובשו"ת חשב האפוד (ח"ב סי' ז') כתבו דמסתבר דרק על הפה הפנימי של צואר הרחם אמרו

דא"א לפתיחת הקבר בלא דם מאחר שהפה הפנימי סגור ומסוגר וצריך זעזוע גדול לפתחו משא"כ הפה החיצוני שאינו סגור כ"כ. וכן נראה מדברי שו"ת הר צבי (יו"ד סי' קנ"ב) דהכנסת מכשיר לצואר הרחם אינה אוסרת כל שלא נכנס למקור עצמו. וכן נראה מדברי שו"ת קנה בשם (ח"ב סי' ס"ה) דרק פתיחת הפה הפנימי מוציאה דם. ובשו"ת אג"מ (יו"ד סי' פ"ג) כתב דאם הכניסו מכשיר לצואר הרחם שהוא הפרוחדור בלשון הגמ' לא מקרי פתיחת הקבר כל שלא נכנס לרחם עצמו. אבל לכאורה כוונתו במילים "צואר הרחם" לפרוחדור החיצוני המכונה כיום "נרתיק" ואין מדבריו ראיה לנד"ד. והג"ר אהרן פפויפר זצ"ל בספרו קיצור שו"ע על ה' נדה (ח"א עמ' פ"ו) כתב דבפשטות נראה שרק פתיחת הפה הפנימי מוציאה דם, שהרי דם הנידות נמצא רק ברחם ולא בצואר הרחם ומכיון שאף כשנפתח פתח צואר הרחם נשאר פתח הרחם סגור לגמרי מסתבר שדברו על פתיחת הרחם ולא על פתיחת צואר הרחם, ודפח"ח. ושו"ר שכבר טען כן בשו"ת שאילת שלום (טריבש, סי' נ"ט) שאין הכוונה לפה צואר הרחם אלא לפי האם פנימה דשם מקור הדמים ולכן א"א לפתיחתה בלא דם, ולכן כינו כאן למקור בשם "קבר" מה שלא מצינו בשום מקום אחר בכדי להורות על עומק המקור דהיינו פי האם ממש. [ומ"מ כיון שיש גדולים המחמירים הכריע בקיצור שו"ע הנ"ל לחוש לדעתם אבל רק בשיעור פה"ק של עובי אצבע קטנה. אלא שהעיר שם (בעמ' צ') שבבדיקות שבזמנינו כמעט ולא בנמצא שרופא יכניס מכשיר שעוביו כאצבע קטנה כשרוצה לבדוק את צואר הרחם לבדו ולכן כשאין דם אין חשש בבדיקות אלו לפתיחת הקבר].

סימן יד

שיעור פתיחת הרחם שמוציאה דם

קפ"ח ס"ו:

"במה דברים אמורים שצריך בדיקה בשרייה, כמפלת כמין קליפות ושערות אבל חתיכת דם אע"פ שקשה ואינו נמוח טמאה, וי"א שגם לזה צריך בדיקה בשרייה אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת קנה דק שבדקים".

נחלקו הפוסקים בשיעור פתיחת הקבר שא"א לו בלא יציאת דם, האם כשפופרת או כפיקה או כאצבע, ונבאר השיטות כזה.

ד' הסוברים דשיעור פה"ק הוא כשפופרת

א. כתב הב"י (קפ"ח ס"ו) דשיעור חתיכה גדולה [שמוציאה בהכרח דם עמה] לא נחפרש אבל היא יותר עבה משפופרת, ומיהו שיעורא דשפופרת גופיה לא אחפרש לן אם עבה או דק הלכך אולינן לחומרא ולא מטהרינן אלא בשיעור שפופרת דק שבדקים. וכן פסק בשו"ע כאן "אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת קנה דק שבדקים". ובחשובת בעל הנוב"י (נדפסה

בשו"ת תשובה מאהבה ח"א סי' קט"ז, ובקו"א לנוב"ת יו"ד סי' קט"ז) כתב דכל שאינו דק כשפופרת דק של קש אמרינן דודאי יצא דם עמו. ובס' שערי טוהר (שער א' סק"ז) כתב דקנה דק הוא כל שאפשר לעשות בו חלל והיינו כקש, והעב יותר מקש הוא בכלל קנה עב.

ד' הסוברים דשיעור פה"ק הוא כפיקה

ב. בביאור הגר"א (סקכ"ג) כתב ע"ד השו"ע הנ"ל "אם היא חתיכה [קטנה כשיעור שפופרת] - שאינו מפורש שיעור לחתיכה לפתיחת הקבר, אבל בפ"ז דאהלות אמרינן אין לנפלים וכו'" עכ"ל. וכוונתו לדברי המשנה באהלות (פ"ז מ"ד) "האשה שהיתה מקשה לילד והוציאה מבית לבית הראשון טמא בספק והשני בודאי. א"ר יהודה אימתי בזמן שהיא נטלת בגפים, אבל אם היתה מהלכת הראשון טהור שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך. אין לנפלים פתיחת הקבר עד שיעגילו ראש כפיקה", וביאר הגר"א (אליהו רבה שם) דהסיפא של המשנה "אין לנפלים פה"ק עד שיעגילו ראש כפיקה" סיומא דת"ק הוא כלומר דרק כשנולד ולד שנגמר חיישינן לפה"ק ולא כשהפילה נפל, וכן פירשו הר"ש והרא"ש (שם) והתוס' (חולין ע"א ע"א ד"ה והאשה, בכורות כ"ב ע"א ד"ה עד) דאם עיגל ראש כפיקה מטמא משנפתח הקבר אע"פ שלא יצא לחוץ. וס"ל לגר"א דכמו שלענין טומאה בלועה בעינן פתיחה של פיקה בכדי שיחשב כפה"ק כך גם לענין דינא דא"א לפה"ק בלא דם בעינן פתיחה בשיעור זה.

והב"י דלא למד את השיעור של פה"ק המוציאה דם מהמשנה באהלות יתכן דס"ל כדברי הסד"ט (קצ"ד סקכ"ה) והפרי דעה (קפ"ח שפתי לוי סקי"ב) דרק לגבי טומאה בלועה לא חשיב פה"ק אא"כ נפתח כפיקה אבל גם בפחות מזה א"א בלא דם. א"נ יתכן דס"ל כדברי הרמב"ם בפיהמש"נ והרע"ב והתפא"י שביארו דהסיפא של המשנה "אין לנפלים פה"ק עד שיעגילו ראש כפיקה" היא סיומא דמלתא דר' יהודה דבשיעור פתיחה כזה אין פנאי להלך, אבל יתכן שגם בפחות מזה א"א בלא דם. וכדבריהם מבואר בהראב"ד בבעה"נ (שער הפרישה סי' א' הט"ז) שהביא בשם י"א דילפינן מהמשנה באהלות שעד שיעור פיקה אפשר לפה"ק בלא דם ודחה הראב"ד דשיעור פיקה נאמר רק לגבי אי אפשר להלך אבל גם בפחות מזה א"א בלא דם. אמנם המאירי בנדה (כ"א ע"א) כתב ללמוד שיעורא דא"א לפה"ק כלא דם גם לפי פשט זה, דמאחר שבפחות מפיקה אין לה פה"ק למניעת הילוכה כך אין פה"ק להיות דם יוצא בפתיחתו, וכעי"ז כתב בס' חפארת צבי (שהוא חלק מספר מקור חיים, סי' קפ"ח סק"ט) דאם הראש לא עב כפיקה האשה יכולה לילך כיון שגודל כזה יכול לצאת בלא פה"ק. אבל הב"י יתכן דס"ל כראב"ד דאין הנידתים תלויים זה בזה.

ופיקה זו דאיירינן בה, היינו הכדור שבראש הפלך שטווים בו את השתי, אבל לא נחברר מהו שיעורו, ועיין באות הבאה.

ד' הסוברים דשיעור פה"ק הוא כאצבע

ג. בס' חפארת צבי הנ"ל כתב דשיעור פיקה הוא גדול ועב יותר מאצבע גודל כידוע. ובס' פרי דעה (קפ"ח שפתי לוי סקי"ב) הוכיח דשיעור פיקה הוא לכל

נג. עשיית קסמים לפני תלמידים או לשעשוע

שאלה*

אני מלמד חוג ב"פיתוח חשיבה". על מנת למשוך את התלמידים ולעורר בהם התעניינות, חשבתי לפתוח את השיעורים בביצוע "קסם", והתלמידים ינסו לגלות כיצד ה"קסם" פועל. האם הדבר מותר?

תשובה

לכבוד יקירי... שלום לך ולכל אשר אתך!

שמחתי לקבל את מכתבך... יהי רצון לשמוע ממך תמיד אך טוב.

האיסור על "קסם" הוא כאשר מציגים אותו ככזה, אבל אם מסבירים לרואים שיש כאן תחבולה שאפשר לעמוד עליה, ובסופו של דבר מגלים להם איך ה"קסם" עובד (או שמעודדים אותם לגלות בעצמם) – אדרבה, יש בכך ערך חינוכי, שלא יטעו אחרי דברי כזב. וראה גמרא סנהדרין (סח, א): "לא תלמד לעשות' (דברים יח, ט) – לעשות אי אתה למד אבל אתה למד להבין ולהורות" (וראה רמב"ם הל' סנהדרין ב, א).

ודאי שכל מיני כישוף אינם אלא סוגים שונים של "אחיזת עיניים" והם אסורים בהחלט, שהרי אין שום תוקף אמיתי לכישוף אלא כולו רמאות בלבד, כמבואר ברמב"ם (הל' עבודה זרה וחוקות הגויים יא, טו-טז) ובשלחן ערוך (יו"ד סי' קנה, וראה שם בש"ך ס"ק יח). אבל זהו דווקא אם יש כאן אחיזת עיניים, אולם אם עושה כדי להוכיח שבאמת אין כאן אלא תחבולה והטעיה, הרי זה מותר.

זאת ועוד, גם להטוסן העושה להטוטים לפרנסתו, צריך להודיע לצופים שלו שהוא עושה תחבולות שאפשר לעמוד עליהן, ואף יראה להם כיצד הוא עושה את הלהטוטים. ואל לו לחשוש לאיבוד פרנסתו, מכיון שבדרך כלל עשיית התחבולות כרוכה בתרגול ואימון רב.

לסיכום: מותר להראות קסמים ולהטוטים בתנאי שמודיע כי מדובר בתחבולה שאפשר לעמוד עליה, וכן יראה להם כיצד הוא מבצע קסמים אלה, או לפחות יראה חלק מהם כך שיבינו שמדובר בתחבולה.

* כסלו תשנ"ח.

נד. דם מטיפול רפואי בצוואר הרחם

שאלה*

אשה חשוכת בנים, והרופאים תולים בזה ששבילי השחלות שלה נסתמו ולפיכך אין הביציות יורדות לרחם ואי אפשר לה להתעבר. הטיפול באשה זו הוא על ידי הכנסת שפופרת דקה (קטטרה בערך שניים או שלושה מילימטרים) אל תוך צוואר הרחם (Cervix), ודרך שפופרת זו נופחים דו תחמצת הפחמן (Carbon Dioxide Gas) כדי שהלחץ של הגז יפתח את שבילי השחלות. אולם, כדי שהגז לא יחזור לאחוריו דרך פי צוואר הרחם סביבות השפופרת צריך לסתום את הפה בכיסוי הדוק, והשפופרת עוברת בתוך כיסוי זה. את הכיסוי מהדקים על ידי וויס הנאחזים בדופני צוואר הרחם מבחוץ, הווים האלה עושים חבורה שמוציאה דם, אף שאין האשה מרגשת כאב, כי בשר צוואר הרחם מבחוץ (ואף מבפנים עד למעלה מחצי אורכו) אינו רגיש כלל[1].

לדי שתרוופה זו תועיל, צריך לעשותה דווקא סמוך לזמן הביוץ, כשהביציות בשלה ויורדות דרך השבילים, שאז אפשר להתעבר, והוא יום שנים עשר לתחילת ראיית נידתה, דהיינו ביום שלפני ליל טבילה. ואם נצריכנה ספירת שבעה נקיים – שוב לא תוכל להתעבר עוד. מה דינה?

תשובה

על שני דברים יש לדון כאן:

אשר לדם החבורה – הוא ודאי טהור, כמו שמבואר בשלחן ערוך (יו"ד סי' קפז, ה), שהרי מכה זו ידוע שמוציאה דם.

אולם מאחר שאנו פוסקים שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם (סי' קפח, ג), יש לברר על הכנסת השפופרת אל תוך צוואר הרחם, אם גם בזה נוקטים שאי אפשר בלא דם. הטור

* הרדום כ, תשרי תשכ"ה.

[1] הערת העורך: הטיפול עליו מדובר בשאלה זו אינו בשימוש עוד, כי בינתיים פותחו טיפולים אחרים ויעילים יותר. לגבי הטכניקות הניתוחיות השונות, ראה: ד"ר דניאל מלאן, עיקור חצוצרות, ספר אסיא ז, תשנ"ג, עמ' 121-149. מכל מקום עדיין יש שמשתמשים בכלי כזה הנאחז בדופני צוואר הרחם מבחוץ, ומתוך כך יש רימום מן הפצעים.

(יו"ד סי' קפח) כתב באשה שנעקר מקור שלה וכמין חתיכות בשר היו נופלות לה בבית חיצון שהיא טהורה, שזהו "דווקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה – טמאה, אפילו לא ראתה כלום, שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם". ובבית יוסף (שם) הסביר שהנאמר בגמרא (נדה כא, ב) שאם ראתה בשפופרת טהורה, הוא דווקא משום שהשפופרת היא קטנה. להלן, בסוף הסימן, הביא בשם הרשב"א שבדבר מועט – לכל הדעות אין פתיחת הקבר. אלא מאחר ששיעור חתיכה גדולה אינו ידוע, ואף שנתבאר ששפופרת חשובה קטנה, מכל מקום שיעור השפופרת עצמה לא נתבאר, אם עבה ואם דקה, לפיכך מסיק שאין לטהר "אלא בשיעור שפופרת דק שבדקים". וכלשון הזה קבע בשלחן ערוך בסוף הסימן (סעיף ו).

אמנם בחוות דעת (ביאורים סי' קפח ס"ק ד) הקשה: מה בכך שאי אפשר בלא דם, הלא בראתה בשפופרת – הדם הוא לפנינו ודם זה טיהרה תורה, ומניין לנו לחוש לדם אחר? בגלל קושיה זו הסיק שבאמת חזר בו המחבר בשלחן ערוך, ולא הצריך בראתה דם בשפופרת שתהא דווקא דקה. אבל על כל פנים גם החוות דעת מודה במקום שלא יצא כל הדם רק דרך השפופרת בלבד (שאינו כדרך ראייתה) כגון בנידון שלנו, שראתה דם שיצא בבשרה והוא מן המכה, אם ייפתח המקור אנו אומרים ודאי היה גם דם מפתיחת המקור מעורב בו.

כן פסק בנודע ביהודה (תניינא, יו"ד סי' קכ) שאין חילוק בין אם גורם הפתיחה הוא מבפנים ובין אם גורם הפתיחה הוא מבחוץ, שהרופא הכניס אצבעו או איזה כלי ופתח פי המקור – תמיד אין פתיחת הקבר בלא דם. ועיין בערוך השלחן (יו"ד סי' קפח, נא) שהביא דעה המחלקת בין נפתח על ידי יציאת חתיכה מבפנים ובין נפתח על ידי הכנסת איזה דבר מבחוץ, כגון שפופרת וכיוצא בזה, שבזה לא נאמר אין פתיחת הקבר בלא דם. וסיים שם: "וחלילה לומר כן, ואדרבא יותר מסתבר דעל ידי פתיחת חוץ יותר גורם שיורד הדם מבפנים", עיי"ש.

אמנם, עיין בבינת אדם (בית הנשים כג) שתמה על הנודע ביהודה, איך אפשר שבאצבע יגיע למקור, ומכוח קושיה זו החליט: "ונראה לי דאגב שיטפא כתב כן אדוני מורי ורבי, ולא דק בזה", עיי"ש. אך מכל מקום ברור שאם הכניס הרופא איזה כלי ארוך שכן יגיע לתוך המקור, בזה דינו של הנודע ביהודה קיים.

אולם בשו"ת בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' יד) הסביר שלרחם ישנם שני פיות, הפה הפנימי (ostium internum uteri) הוא מקום הכניסה אל תוך הרחם מצוואר הרחם, והפה השני הוא פי צוואר הרחם (ostium uteri externum) שנפתח אל הבית החיצון. הפה

הפנימי סגור ומסוגר, והפה החיצון אינו סגור כל כך. האיבר יכול להיכנס עד קרוב לפה החיצון, אבל אל הפתח הפנימי אי אפשר להגיע כי אם בכלי מיוחד לכך בידי רופא מומחה. ואם נכנס לשם – האשה מרגישה כאב, מה שאין כן בצוואר הרחם – אין כאב (על כל פנים בחלקו) כמו שנתבאר לעיל.

מה שאמרו חז"ל: "אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם" – הכוונה לפתח הפנימי, שהרי בגמרא מדובר על מפלת חתיכה שהיא באה מבפנים, ושם הוא מקור הדם, ועל ידי פתיחת הקבר כיוון השרירים גורם שיפליטו הנימים דם. וחשש הבית יוסף גם לשפופרת אם הכניסה בכוח ודחקה אותה לתוך הרחם ממש. אבל בפה החיצון, ששם אין צריך כוח כל כך ושם לא יפליטו הנימים דם, אין אומרים "אי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם", עיי"ש. וכדברי הבית יצחק מבואר בספרי הרפואה, וכן הסביר לי רופא חרד לדבר ה'. ואם כן בנידון שלנו, שהשפופרת נכנסת רק לצוואר ולא לפה הפנימי – אין פתיחת הקבר.

והגה אף שדברי הבית יצחק הם לכאורה קולא גדולה, מכל מקום בנידון שלנו יש להתיר אפילו בלא היתרו של הבית יצחק. באותה חשובה מביא בשם חשובה מאהבה (ח"א סי' קטו) בשם הנודע ביהודה (הובא בפתחי תשובה סי' קצד אות ד), ששיעור דקות השפופרת שלא תהיה פתיחת הקבר בדם הוא כמו שפופרת של קש. ועיין באגרות משה למרן שר התורה הגר"מ פיינשטיין (שליט"א) [זצ"ל] (יו"ד ח"א סי' פט) שכתב וזו לשונו: "מאחר שמוכרחין לומר דלא לכל פתיחה חוששין לדם, דהא בהפילה כעין שערות וביציאת דם טהור – אין חוששין, אם כן מנלן לעשות שיעורים בעצמנו לומר שיהיה כקש? אלא משום שהוא שיעור הנאמר במתניתין דאהלות (ז, ד) לעניין טומאה, דהוא משיעגילו ראש בפיקה, דהא שיעור אחר לא מצינו. ולכן אף שלא ידוע לנו שיעור פיקה, מכל מקום ודאי אם אינו עב מאצבע קטנה – יש להקל. ובפרט שעצם הדין דאין פתיחת הקבר בלא דם אינו דין ברור, דהא הרמב"ם ודעימיה לא פסקו זה, והרי רק ספקא דדינא, וגם דין דהנודע ביהודה שמבחוץ נחשב פתיחת הקבר אינו מוכרח, ולכן ודאי שיש לסמוך על זה, ובפרט שנוגע זה לענין פריה ורביה לדעת הרופאים, שאין רשאי להחמיר יותר מהדין".

לכאורה נראה קצת תמוה, שהרי הבית יוסף לא נראה לו פשוט לסמוך על שיעור כראש הפיקה, אלא הצריך לשיטת הרא"ש והטור דווקא דקה מן הדקה. אולם בנידון שלנו הלא השפופרת היא בקוטר שניים או שלושה מילימטרים[2], ואין זה יותר משפופרת של קש.

2. הערת העורך: ראה ספר נשמת אברהם, יו"ד סי' קצד הערה 55: "שלמעשה היום ברוב הבדיקות מכניסים מכשירים לתוך הרחם שקוטרם רק מאוד כ-3 מ"מ או פחות".

אם כן אפילו לבית יוסף אין כאן חשש, ואין צריך לומר לפי פירוש הבית יצחק אין כאן בית מיחוש כלל, מאחר שלא הגיעה לפה הפנימי של הרחם.

נמצא בנידון שלנו, שהרופא עשה חבורה שוודאי מוציאה דם, על כל פנים בדם הנמצא תיכף – אין איסור כלל. ואפילו אם ראתה דם אחר כמה שעות או ימים, עד שתתרפא המכה, כל שלא הגיע וסתה, גם כן יכולה לחלות במכתה כמו שנתבאר ברמ"א (סי' קפו, ה). ואף שבדברי הש"ך (ס"ק כ) מובא שזה דוקא שלא להחזיקה רואה מחמת תשמיש, אבל מכל מקום צריכה לישב שבעה נקיים, כבר כתב בנודע ביהודה (קמא, יו"ד סי' מא) שדעת הרמ"א לטהר לגמרי בלא שבעה נקיים. וגם אין להצריכה לבדוק שם במכה לברר אם באמת מן המכה בא הדם עכשיו, כמו שכתב הנודע ביהודה (שם, וגם בסי' נז). ועיין גם במלמד להועיל (יו"ד סי' סה).

לפיכך: בנידון שלנו, מאחר שאי אפשר לרחזות את הטיפול הרפואי עד אחר טבילתה ויש כאן מצוה רבה של פריה ורביה, על כגון זה כתב בנודע ביהודה (סי' נז): "לכן באשה זו, שיש כאן ספק ספיקא, ולכן בכל עת יש לטהרה בלי בדיקה לבדוק דם מכתה".

כמו כן, אף שבדרך כלל בטיפולים גניקולוגיים הנעשים על ידי כלי רפואי בלא הרדמה – או שקוטר הכלים פחות מכאצבע, או שאינם מגיעים עד לפה הפנימי, והאשה טהורה (כמבואר לעיל), מכל מקום מן הראוי שבכל טיפול גניקולוגי מסוג זה תשאל האשה את הרופא עד היכן הוכנס המכשיר.

דימום מחמת הכנסת התקן תוך רחמי

עתה נשאלתי בעניין אשה שהכניסו בגופה התקן תוך רחמי, והרופא רואה שהחל ברחם דימום מחמת הכנסת ההתקן. והנה מצד הכנסת ההתקן הואיל ובכל הפעולה לא הוכנס מכשיר שרוחבו גדול משלושה מילימטרים אין כאן חשש של פתיחת הקבר, ומצד הדימום שנגרם בצוואר הרחם מחמת הצבת שעימה פועל הרופא, או ברחם מחמת ההתקן עצמו שמתנגש בדופן הרחם, הואיל והרופא רואה שהוא נגרם מחמת הפעולה הרפואית שעשה, הרי זה דם מכה שתולין בו אפילו באשה שאין לה וסת קבוע (ראה שו"ע יו"ד סי' קפז, ה בהגה), והאשה טהורה. ויש לחלות במכה כל זמן שהדימום ממשיך ברצף מחמת הפעולה הרפואית, ורצוי שהאשה תלבש צבעונים כדי להיצל מכתמים. והוא הדין לדימום שנגרם מחמת הוצאת ההתקן.

נה. דם מבדיקה רפואית בצוואר הרחם (Pap Test)

שאלה*

בעניין בדיקה שנהגו הרופאים שקוראים Pap Test, שמטרתה לאבחן מחלת הסרטן, רח"ל. אופן הבדיקה הוא כך: הרופא מכניס כלי לתוך בית החיצון שנוגע בדופן צוואר הרחם מבחוץ [והוא מקום בין השיניים], וגורד שם סביבות פי צוואר הרחם ולא בתוך הפה אלא בבשר הסובב את הפה, כדי לקחת משם דגימת תאים מן המרקם. אחר כך בודקים את התאים להבחין אם יש בהם סימני חולי רח"ל. במקרים רבים יש קצת דם אחר בדיקה זו בגלל החבורה שנעשית על ידי גרירת הבשר. האם צריכה שבעה נקיים?

תשובה

מאחר שאין הרופא מכניס את הכלי לתוך פי צוואר הרחם אין לחוש לפתיחת הקבר. עיין בית יצחק (יו"ד ח"ב סי' יד; הובא לעיל סי' נד), שאם האשה לא הרגישה כאב בעת הכנסת הכלי ודאי לא נכנס למקור. מעתה אם נבדקה בדיקה זו בתוך שבעה נקיים אחר שלושה ימים הראשונים, או לכל הפחות אחרי שלוש בדיקות טהורות, כבר הקלו הפוסקים שיש לה חזקת טהרה (ראה שו"ע יו"ד סי' קצו, י בהגה), וממילא יש לחלות בדם מכה (ועיין נודע ביהודה קמא סי' נז, לשיטת התוספות בחזקת טהרה). אולם לכתחילה, אם אפשר בקלות לקבוע תור לבדיקה רפואית זו לתאריך מסוים, ודאי נכון לעשות טיפול רפואי זה אחר שטבלה, שאז פשוט שתולים בדם מכה וטהורה.

* הדרום כ, תשרי תשכ"ה.

הרה"ג ר' נתנאל גלידר רבינוביץ שליט"א

נו. דם בדיאפרגמה

שאלה

אשה שהתירו לה למנוע הריון על ידי דיאפרגמה (דהיינו סכסה של גומי, כעין קערה קטנה שמתאימים אותו על פי המקור ומתע כניסת הזרע), וכדי להכניס את הדיאפרגמה, יש צורך לשמן אותה כל פעם במשחה לבנה. אירע מעשה שהוציאתה לאחר תשמיש ומצאה טיפה אדומה שנדבקה בתוך המשחה. האם נאסרה האשה?

תשובה

מובא במסכת נדה (כא, ב): "בעא מיניה רבי ירמיה מרבי זירא: הרואה דם בשפופרת מהו? 'בבשרה' (ויקרא טו, יט) אמר רחמנא – ולא בשפופרת, או דילמא האי 'בבשרה' – מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוץ? אמר ליה: 'בבשרה' אמר רחמנא ולא בשפופרת, דאי 'בבשרה' מיבעי ליה שמטמאה מבפנים כבחוץ, אם כן נימא קרא 'בשרה', מאי 'בבשרה' – שמע מינה תרתי". אחרי שקלא וטריא מסיקה הגמרא: "אמר אביי: בשפופרת כולי עלמא לא פליגי דטהורה, כי פליגי בחתיכה...".

רש"י (שם) מפרש: "בשפופרת – הכניסה קנה חלול באותו מקום, ונמצא בתוכו דם". ברם, לא פירש עד היכן הכניסה את הקנה ויהיה טהור. ברור שאין להעלות על הדעת שמדובר בהוציאה דם מן הבית החיצון על ידי קנה חלול, שהרי שנינו במסכת נדה (מ, א): "כל הנשים מטמאות בבית החיצון, שנאמר (ויקרא טו, יט): 'דם יהיה זבה בבשרה'".

להלן בגמרא (מא, ב) נשאלה שאלה זו: "הי ניהו בית החיצון?... אלא אמר רבי יוחנן: עד בין השיניים. איכעיא להו, בין השיניים כלפנים או כלחוץ? תא שמע, דתני רבי זכאי: עד בין השיניים, בין השיניים עצמן כלפנים. במתניתא תנא: מקום דישה... אמר רב יהודה: מקום שהשמש דש".

כך פסק הרמב"ם בהלכות אסורי ביאה (ה, ב): "כל הנשים מתטמאות בבית החיצון, ואף על פי שלא יצא הדם לחוץ אלא נעקר מן הרחם ולא שתת, הואיל ויצא מבין השינים – הרי זו טמאה, ואף על פי שעדיין הדם בבשרה... ועד היכן הוא בין השינים? עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה; ובין השינים עצמו כלפנים".

מעתה ברור הוא שהדיאפרגמה המכסה על פי צוואר הרחם נמצאת לפנים, שהרי האיבר אינו יכול להגיע עד שם ואינו נוגע בדיאפרגמה לעולם. לפיכך, הדם שנקלט בתוך הדיאפרגמה – יש לדונו כדם בתוך שפופרת. שמא תאמר לחלק בינה לבין שפופרת, שהרי הדם שנתכנס בשפופרת יוצא מן הקצה השני של השפופרת שהוא בחוץ וממילא לא יגע לעולם בבשרה, מה שאין כן בנידון שלנו יש לחוש שבעת שהיא מוציאה את הדיאפרגמה שמא ניתזה טיפת דם ממנה ונגעה בכתלי הבית החיצון. זה אינו, מפני שהדם שנקלט – נדבק במשחה שבתוך הדיאפרגמה ואינו יכול לזוב עוד החוצה, ובפרט שפת הדיאפרגמה מתעקמת פנימה כך שאין דבר נוזל ממנה. מעתה אין מקום לחוש שמא חזרה טיפת דם לבשרה.

אלא שלכאורה דין דם בשפופרת אינו מוסכם. ראה מאירי נדה על אתר (מהד' ר"א סופר, עמ' 77) שחולק על רש"י וסובר שמכל מקום אם יצא הדם לחוץ – האשה טמאה. ברם דברי המאירי חמוהים מאוד, ולא נמצא לו חבר, לא בגרסתו הנראית שונה מזו של שאר ראשונים, ולא בפירושו. אף גם זאת, כנגוד לדרכו בקודש, אינו מזכיר שגם הרמב"ם פסק לטהר דם בשפופרת. אשר על כן, לפענ"ד, יש מקום להסתפק בכל הקטע הזה.

מאידך, כל הפוסקים כולם מטהרים דם בשפופרת. כתב רבינו הגרול בהלכות אסורי ביאה (ה, טז): "האשה שהכניסה שפופרת בפרוזדור וראתה הדם בתוך השפופרת – טהורה". ואין לדייק בלשונו שדווקא בתוך השפופרת – טהור, אבל לא אם הוציאתה לחוץ (ראה הערת הר"א סופר (יב) למאירי שם), שכן ברור הוא שאין הכוונה שראתה בתוך השפופרת כשהשפופרת היא בתוך הגוף, כיון שבמקרה כזה לא ניתן לראות כלום.

הטור (יו"ד סי' קפח) פירש יותר: "הכניסה שפופרת והוציאה בה דם – טהורה". כלשון הזה העתיק גם בשלחן ערוך (שם סי' קפח, ג), והרי זה מתאים בדיוק לנידוננו. ובערוך השלחן (סי' קפח, כד) ביאר יותר: "הרואה דם בשפופרת, כלומר שהכניסה קנה חלול לאותו מקום והוציאה דם מן המקור – טהורה מגזירת הכתוב... אף על גב דהוא דם גמור ומן המקור. ואין חולק בדין זה, וכל הפוסקים פסקו כן".

לסיכום: דם בדיאפרגמה נידון כדם בשפופרת, ולכן האשה מותרת.

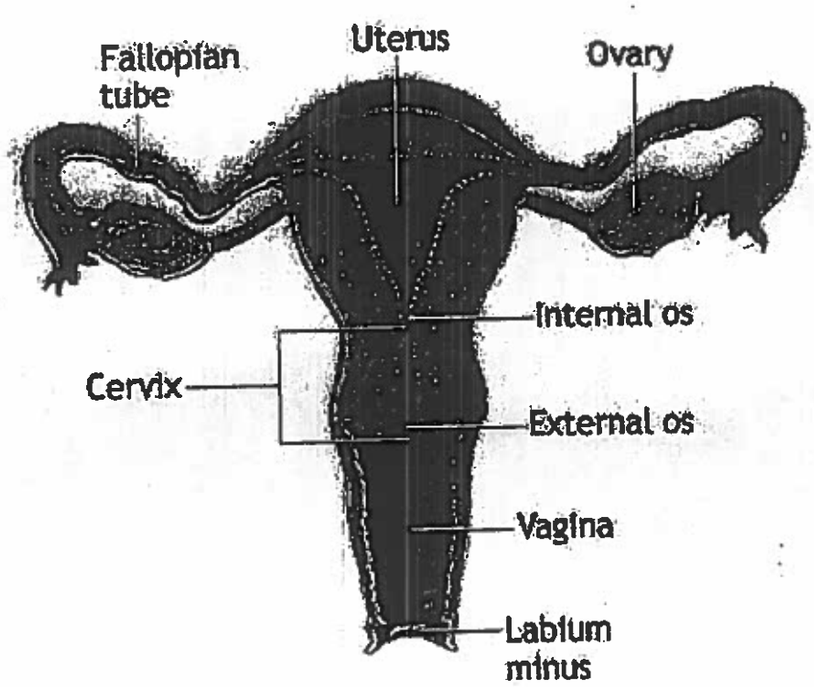
Fallopian tube
Uterus
Ovary
Internal os
Cervix
External os
Vagina
Labium minus